

ПРЕЗ МЕТОДОЛОГИЧНИЯ ПОГЛЕД НА ИСТОРИОГРАФСКАТА ДИСКУСИЯ ОТ СРЕДАТА НА 90-те ГОДИНИ НА МИНАЛИЯ ВЕК

Веселина Атанасова¹

1. Въведение

През м. декември 1996 година известният историк на икономикса Естер-Мириям Сент публикува в архива на Дружеството на историците на икономикса селектирани от нея постинги на видни учени – специалисти в областта на историята на икономическата мисъл (историята на икономикса), интелектуалната история и др., взели участие в дискусия, предизвикана от уводната статия на Джеймс Хендерсън, публикувана на вниманието на дружеството, със заглавие „Уиг историята на икономикса е мъртва – сега какво?“². Център на тази дискусия е изясняването на понятията „уиг“ и „контрауиг“ в историята на икономикса. В дискусията вниманието се насочва върху съотнасянето на понятията *абсолютистки* и *релятивистки подход* и съответните истории, *интерналистки* и *екстерналистки подход* и съответните истории и преди всичко – върху съотнасянето на *уиг* и *контрауиг* история на икономикса в светлината на абсолютистката срещу релятивистката и на интерналистката срещу екстерналистката история. Сред участниците в дискусията активно отношение вземат Антъни Бруър от Университета на Бристъл, Великобритания, Патрик Гънинг от Тайван, Брайли Бейтман от Гринел колидж, САЩ, Е. Рой Вайнтрауб от Университета на Дюк, Северна Каролина – САЩ, Рос Емет от колежа на Университета на Огъстана, Албърта – Канада, Питър Бьотке от Нюйоркския университет, Грег Рансъм от Университета на Калифорния – Ривърсайд, и др.³

Мотивът да се предложи на вниманието на специализираната, а и на по-широка българска читателска публика главното в посочената дискусия – нейните *методологични аспекти*, е гъвкавостта в поддържането на противопоставящите се възгледи и крайната неотстъпчивост в следването на фаворизираните позиции. Това генерално противопоставяне и по-голяма яснота в хода на актуалната демаркация дават възможност по-отблизо и с повишен интерес да бъдат проследени специфични моменти

¹ Веселина Ат. Атанасова е главен асистент, доктор по история на икономическите учения в катедра „Политическа икономия“, секция „Социално-икономически теории“ в УНСС. e-mail: veselina_a_atanasova@abv.bg.

² Вж. Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996) HES: Discussion Editorial Jim Henderson (created by Esther-Mirjam Sent, sponsored by the History of Economics Society), <http://eh.net/~HisEcSoc/Resources/Editorials/Henderson/discussion.shtml>. Вж. Henderson, James P. (1996) “Whig History is Dead – Now What?”, History of Economics Society List, Guest editorial, editorial posted: 1996 – 11 – 11, http://www.eh.net/HE/hes_list/Editorials/henderson.php.

³ Вж. Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996) HES: Discussion Editorial Jim Henderson...

и аспекти в интерпретацията на застъпените в дискусията базови историографски подходи и видове историография на икономикса.

Настоящото изложение по същество хвърля допълнително светлина и може да бъде разглеждано като *добавка* в изясняването на подложените на първоначален – макар и систематизиран – анализ в Атанасова (2012) набор от подходи и видове историография на икономикса¹.

Както е известно от специализираната литература по историография на икономикса и както това базисно е изследвано в посочения източник, в историята на икономическата мисъл (историята на икономикса), пряко или косвено, като тенденция основно са противопоставени *абсолютистският* и *релятивистският* подход². *Абсолютистският подход* е концентриран върху развитието на методите и техниките на икономическия анализ, откъснати от историческия контекст, в рамките на който те са били развити и утилизирани. Т.е., при този подход и съответната нему история на икономикса икономическият анализ е по същество независим от икономическата история. Близко свързана, макар и нетъждествена с абсолютистката история на икономикса, е *интерналната/интерналистката история на икономикса*, фокусираща върху обосноваването и извеждането на вътрешното съдържание и реконструкцията на логиката на аргумента. В отличие от това, *релятивистският подход* разглежда теорията в единство с историческата практика, а *екстерналните/екстерналистките истории* обясняват аргументите от гледището на някакъв аспект на техния *контекст*.

В стартовия източник, по отношение на който следващото изложение се явява известно допълнение, особено внимание е отделено на конкретизацията и актуалното боравене със станалите популярни сред историците на икономикса през 90-те години на XX в. подходи и жанрове историография на икономикса по Ричард Рорти (1984)³ и Марк Блауг (1990)⁴. Сред тях, по-специално релевантни с по-нататъшното изложение на анализираната дискусия са подходите и жанровете историография на икономикса „рационална реконструкция“, „историческа реконструкция“, „интелектуална история“ и „история на духа“.

Маркирайки тези специализирани историографски термини, следва да се има предвид, че „рационалната реконструкция“ обикновено представлява логическо претърсване на миналото с цел потвърждаване на правотата на съвременната теория, като се поддържа абсолютистка линия на възход, известна в историографията

¹ Вж. Атанасова, Веселина (2012) *Формиращият се нов икономически дискурс (от ъгъла на зрение на развитието в областта на историко-икономическото знание)*, С., Издателски комплекс – УНСС, четвърта глава: „Подходи и видове историография на икономикса. Смяна в типологията на историографията на икономикса“ (с. 211-273).

² Вж. например Hill, Lewis E. (1986) “Reflections on the Absolutist and Relativist Approaches to the History of Economics“, *The Bulletin of the History of Economics Society*, Vol. 7, Issue 2 (Winter 1986), pp. 29-32, <http://www.eh.net/HE/HisEcSoc/bulletin/vol7/№2/hill.pdf>.

³ Rorty, Richard (1984) „The historiography of philosophy: Four genres“, in Rorty, R., J. B. Schneewind and Q. Skinner, eds. (1984) *Philosophy in History*, Cambridge: Cambridge University Press.

⁴ Blaug, Mark (1990) „On the historiography of economics“, *Journal of the History of Economic Thought*, Vol. 12, No. 1, Spring, pp. 27-37.

с носещото отрицателен методологичен отгънък определение „уиг история“. Това е лишената от исторически контекст „история“ на победилния възглед. Употребата на „уиг“ и „уигистки“ за писането на история с *изходно начало настоящето* идва от английската политическа историография от XVII и XVIII в., която е имала навика да обяснява прогреса на Англия като линеен марш към либералните ценности на уигите [=вигите¹]. Този характерен историографски подход и вид историография биват подложени на анализ и генерализирани в историческата наука от Хърбърт Бътърфийлд в неговата монография *Уиг интерпретацията на историята* (1931)². Марк Блауг, в Блауг (2001), в светлината на въведената преди това от него в историографията на икономикса (следвайки Рорти) бинарна опозиция „рационална реконструкция – историческа реконструкция“, основно изтъква уигистката тенденция на неисторическо писане на „история“, присъща на „рационалната реконструкция“³. В отличие от нея, „историческата реконструкция“ се стреми да се абстрахира от съвременното икономическо познание и да се търсят истинските намерения на авторите от миналото. Този жанр е въведен в историята на философията от Р. Рорти именно предвид обвиненията в анахронизъм, отправяни срещу „рационалните реконструкции“⁴.

В същото време и с цел внасянето на предварително терминологично уточнение във връзка със споменатите по-горе термини „интелектуална история“ и „история на духа“, освен краткото разграничение между посочените „рационална реконструкция“ и „историческа реконструкция“, следва да бъде изтъкната общата връзка между „рационална реконструкция“, „историческа реконструкция“ и „история на духа“, от една страна, и между „интелектуална история“ и „история на духа“, от друга.⁵ Това би позволило по-добре да бъдат характеризирани последните две понятия.

¹ Виги (на английски: Whigs) е название, дадено от опозицията при крал Чарлз II (1679) в насмешка, по името на шотландските пуритани (на английски: whigamore, прозвище на шотландските селяни). Партията на вигите е считана за предшественица на Либералната партия във Великобритания. Партия на вигите съществува през XIX в. и в САЩ, но този факт е в контекста на друга, различна тема. В настоящото изложение е предпочетено англицизираното звучене на наименованието – „уиги“, и на свързаните с него производни, предвид някои от последните тенденции на транслитерация на чужди имена и понятия в българския език.

² Butterfield, Herbert (1931) *Whig interpretation of history*, New York: Norton, 1965.

³ Вж. Blaug, Mark (2001) „No history of ideas, please, we're economists“, *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 15, No. 1, Winter 2001, pp. 145-164, <http://www.suu.edu/faculty/bowman/Econ3790/BlaugNoHistoryPlease.htm>; вж. p. 15: note 7.

⁴ Определения и анализ на абсолютистка срещу релятивистка история, интернална/интерналистка срещу екстернална/екстерналистка история, уиг срещу контрауиг история на икономикса в релация с абсолютистката срещу релятивистката история и с интерналистката срещу екстерналистката история и др. видове историография на икономикса, в т.ч. жанровете историография на икономикса по Рорти – Блауг (рационална реконструкция, историческа реконструкция, история на духа и др.), вж. в частност в Атанасова, Веселина (2012), цит. труд, в цит. четвърта глава (с. 211-273).

⁵ Относно взаимната зависимост между различните жанрове историография по Рорти – Блауг, в т.ч. относно взаимната зависимост между „рационална реконструкция“ и „историческа реконструкция“ и относно триадата „рационална реконструкция – историческа реконструкция – история на духа“,

Преди всичко става дума за подхода и отличителните черти на „история на духа“ (*geistesgeschichte*), смятана за най-амбициозния и труден историографски жанр, който се стреми „да идентифицира централните въпроси, поставени от миналите мислителители, и да покаже как в техните учения теорията заема централно място“¹. Този жанр е свързан с *преинтерпретирането на канона* и е от ключово значение както за типичната „рационална реконструкция“, така и за „историческата реконструкция“. От една страна, по Рорти, може да има съвместимост между двете реконструкции, ако са правени коректно и поотделно², а от друга страна, според него, *жанровете „рационална реконструкция“, „историческа реконструкция“ и „история на духа“ не си противоречат един на друг, а представляват своеобразна хегелевска триада*, като, по думите на В. Куренной, Рорти „настоява за създаването на *различни и конкуриращи се истории на духа, създаващи благоприятни условия за развитието на рационалните и историческите реконструкции*“³. В определена степен подходът и жанрът на „история на духа“ са *против* „рационалната реконструкция“ – доколкото рационално реконструираната „неизбежност“ може да е лансирана, и *против* „историческата реконструкция“ – доколкото разглежданата историческа реконструкция също може да е предмет на избор. Тези подход и жанр (на „история на духа“) фокусират върху *общия преход и съотнасяне между историческата реконструкция и рационалната реконструкция. Изборът на историческата реконструкция* – той се прави от историка специалист в областта на „история на духа“ – определя *фигурите*, а „драматическият преразказ“ ни приближава до „историческия“ път, а не до абстрактната му проекция. По такъв начин, „историята на духа“ *се явява мост между рационалната и историческата реконструкция*. Изводът, до който се достига по

а така също между „интелектуална история“ и „история на духа“, вж. повече в Куренной, Виталий (2004) „Заметки о некоторых проблемах современной отечественной истории философии“, *Логос* 3-4 (43), 2004, с. 3-29, с. 10-11 и др.: <http://www.ruthenia.ru/logos/number/43/01.pdf>., с релевантен анализ върху Rorty, Richard (1984) „The historiography of philosophy: Four genres“, in Rorty, R., J. B. Schneewind and Q. Skinner (eds.) *Philosophy in History*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 49-75; руски превод на това есе на Рорти е достъпен в сайта на Института по философия на Руската академия на науките (ИФ РАН) в Рассел, Бертран (1993) *История западной философии и ее связи с политическими и социальными условиями от античности до нашей дней*. Новосибирск: Издательство НГУ, <http://www.philosophy.ru/library/russell/01/07/html>: книга трета, част втора, глава XXXI. Философия логического анализа. Р. Рорти. Историография философии: четыре жанра; и в Р. Рорти, Историография философии: четыре жанра, <http://www.philosophy.ru/library/rorty/r4.html> (с. 17).

¹ Blaug, Mark (1990) „On the historiography of economics“, *Journal of the History of Economic Thought*, Vol. 12, No. 1, Spring, pp. 27-28; цит. по Coats, Alfred W. (2000) „The historiography and methodology of economics: Some recent contributions“ <http://www.econmethodology.org/inem/announce/coats.PDF>, p. 16: note 1.

² Вж. Рорти, Р., Историография философии: четыре жанра, <http://www.philosophy.ru/library/rorty/r4.html> (17 с.), с. 1, 3.

³ Куренной, Виталий (2004) „Заметки о некоторых проблемах современной отечественной истории философии“, *Логос* 3-4 (43), 2004, с. 3-29, <http://www.ruthenia.ru/logos/number/43/01.pdf>; с. 11 – акцентът добавен; с позоваване на Rorty, R. (1984), p. 65.

Рорти, е, че и рационалната реконструкция, и историческата реконструкция практически се осъществяват с оглед на неотдавнашната работа във формирането на канона и че последната е прерогатив на „историка на духа“ (*Geisteshistoriker*). Накратко, „историята на духа“ се явява специален историографски жанр, способен да реабилитира, общо казано, важни за обществото, но загърбени, проблеми. Този вид историография логически предполага по-голяма степен на историзация на историята на икономикса, с чувствително по-голяма степен на контекстуализация, социологизация и отчитане на случайните фактори. Главното, обаче, се състои в релативизацията на канона и реабилитацията на загърбени от историята възгледи.

Относно понятието за „интелектуална история“ и неговото позициониране по отношение на „история на духа“, а така също с оглед неговото интерпретиране в рамките на *опозицията между абсолютистско-интерналисткия и релативистко-екстерналисткия аспект*, на първо място следва да се има предвид отбелязаното от В. Куренной, че „интелектуалната история“ (като пети жанр у Рорти) „изпълнява ролята на материал по отношение на „историята на духа“, *непозволявайки на последния да застива в канонични форми...* Рорти обаче, продължава той, не смята, че интелектуалната история, внимателно отнасяща се към формирането на канони ..., може да замени „историята на духа“, доколкото [както Рорти се изразява] „не можем да минем без герои“.¹

В същата насока е и оценката на Антъни Уотърман (1998), коментиран в Коутс (2000)²: „Уотърман твърди, отбелязва Коутс, че интелектуалната история е „истинската история: честен опит да се разкрият някои характерни черти на миналото, каквото то наистина е било“... ([Уотърман, 1998] с. 304)³. Според Уотърман, при „интелектуалната история“ акцентът е върху *богатия и „лълътен“* разказ, като тази история следва да бъде *обхватна контекстуална история, която едновременно е и интерналистка/абсолютистка, и екстерналистка/релативистка*. „Контекстът, пише по този повод Коутс, включва както обективните материални условия на времето, така и „самите [...] интелектуални отличителни черти и особености на „разговорите“, в които участват авторите. Следователно интелектуалната история по метод трябва да бъде както „екстерналистка“ (нестрого [по-свободно] наричана „релативистка“), така и „интерналистка“ (нестрого [по-свободно] наричана „абсолютистка“ ([Уотърман, 1998] с. 332).“⁴

¹ Куренной, Виталий (2004), с. 11: акцентът добавен; позовавайки се на Rorty, R. (1984), p. 73 – вж. Куренной, 2004, с. 11, бел. 9. Относно нетъждествеността между „интелектуална история“ и „история на духа“, вж. също Kelley, Donald R. (1996) „What is happening to the History of ideas?“ [Guest Essay], *Intellectual News*, Autumn 1996, pp. 36-50, препечатана от *Journal of the History of Ideas*, Rutgers – The State University of New Jersey (USA), интернет изд.

² Вж. Coats, Alfred W. (2000) „The Historiography and Methodology of Economics: Some Recent Contributions“, <http://www.econmethodology.org/inem/announce/coats.PDF>, p. 4, за възгледа на Антъни Уотърман върху интелектуалната история, застъпен в Waterman, Anthony (1998) „Reappraisal of Malthus the Economist, 1933-97“, *History of Political Economy*, Vol. 30, No. 2, pp. 293-334; p. 304, p. 322; цит. по Coats, Alfred W. (2000), p. 4.

³ Coats, Alfred W. (2000), p. 4.

⁴ Пак там [Coats, Alfred W. (2000), p. 4].

Заедно с това следва да се отбележи и в тази връзка да се има предвид още и опониращата позиция на известния британски абсолютистки настроен историк на икономикса Самюъл Холандър, който решително оспорва гореизтъкнатите антиабсолютистки аспекти на „интелектуалната история“ и намира, че тя може да бъде не по-малко изопачаваща от абсолютистката по своя характер история на икономическия анализ.¹

В светлината на тези начални терминологично-методологични уточнения специално внимание следва да бъде отделено и да бъдат открити и акцентирани методологичната ценност и инструменталната роля в историографията на икономикса на „историята на духа“, именно защото параметрите на този базисен историографски подход и жанр се асоциират с установяването или промяната на канона в икономикса. В следващото изложение, в светлината на разглежданата историографска дискусия от средата на 90-те години на XX в., ударението целенасочено е поставено именно върху възможностите, които предлага подобен методологичен историографски прочит за относително цялостното преосветляване и преосмисляне на текущия статус и насоката на развитие на общата икономическа теория (икономикс).

Така, обект на настоящия анализ се явяват застъпените в разгърнатата се в средата на 90-те години на XX в. методологична историографска дискусия възгледи, оценки и позиции на учени, взели активно участие в нея. Предмет на скромното изследователско усилие на автора е организираното представяне на възгледите, оценките и позициите на участниците в дискусията в рамките на релацията „уиг – контрауиг“, като се отчита динамиката в хода на отстояването на позициите и се следва структура на изложение, която целенасочено отвежда до лансирането на централната идея за възможността и необходимостта от цялостно преосветляване и преосмисляне на статуса и посоката на развитие на икономикса, оставяйки накрая дискусията отворена. В този смисъл авторовият прочит на методологичните аспекти на дискусията следва метод на изложение, който се стреми да постигне ефективно добра подредба и интерпретация, като предложи на българския читател по-широко контекстуално и целеориентирано структуриране на съдържащите се в архива на Дружеството на историците на икономикса ценни – и сега напълно релевантни и актуални, историографски възгледи.

Историографската изследователска теза, която авторът се стреми да аргументира и открий, е в посока на фаворизирането на сравнително цялостна и ефективна неуиг историографска методология, близка до, но изглеждаща по-конкретна от тази на „история на духа“. В нейния релевантен за икономикса аспект тя може да бъде формулирана като необходимост от проблематизиране на концепцията за преосветляване и относително цялостно и едновременно преформулиране на теоретичния икономикс и е в подкрепа на схващането за неразкъсваемо органическо единство на икономическа методология, икономикс и история на икономикса.

¹ Вж. по този повод повече върху понятията „интелектуална история“, „история на икономическия анализ“, „история на икономическите идеи“ и др. и как се отнасят те до разграничението между абсолютистка срещу релятивистка и до разграничението между интерналистка срещу екстерналистка история на икономикса, сред други източници, в Атанасова, Веселина (2012), цит. труд, с. 249-253.

С това ясно биват дефинирани *общият замисъл* и *целта* на поставените за разглеждане в настоящето изложение въпроси – наблягане върху очертаването и извеждането на преден план на *алтернативна историографска концептуализация*, методологично близка с базисния жанр на „история на духа“, която принципно обуславя възможността за преосветляване и преформулиране на текущия теоретичен икономикс и способства за *обръщането на знанието от областта на историята на икономикса и на самия икономикс с лице към дискусийните и нерешените съвременни общотеоретични и практически социално-икономически проблеми*.

В дискусията като цяло се очертават – и тук са представени – *две основни методологични линии*: *линия на придържане към абсолютисткия и интерналисткия подход* и *линия на придържане към релятивисткия и екстерналисткия подход*. Придържането към тях се осъществява чрез следването на *различни стратегии*. В рамките на *първия генерален подход* поддръжниците отстояват или възможност за правенето на „добра“ абсолютистка история, или равнопоставеност и взаимно допълване на интернална/интерналистка и екстернална/екстерналистка история, или методологически се стремят да оспорят обвиненията в уигизъм, адресирани към абсолютистко-интерналисткия подход и видове история. В рамките на *втория генерален подход* поддръжниците му ясно се *противопоставят* на първия генерален подход, като развиват *алтернативни* възгледи и концепции. В изложението са засегнати и трите опониращи стратегии. То продължава, както следва.

В следващия *втори параграф* основно внимание е съсредоточено върху изходните методологични особености на дискусията, свързани с дефинирането на предмета на икономикса и с идейния и социологическия аспекти на производството на икономикс и на знанието от областта на историята на икономикса.

В *трети параграф* се навлиза съдържателно в спецификата на опониращите възгледи, обобщава се относно генералното им различие и се центрира внимание върху позицията на Антъни Бруър и Патрик Гънинг – от една страна, срещу позицията на Брадли Бейтман и Рой Вайнтрауб – от друга.

Четвърти параграф отблизо проследява методологичната дискусия относно противопоставянето между „уиг“ и „контрауиг“ история на икономикса.

Пети параграф анализира възможността за преосветляване и преформулиране на текущата икономическа теория в контекста, общо взето, на „историята на духа“.

Изложението завършва с *шести параграф*: *Вместо заключение*.

2. Стартовият пункт в дискусията

Първо очертание в рязгърналата се дискусия представлява опонирането относно *свеждането на предметното съдържание на общата икономическа теория до нейната пазарна дефиниция*, което води до прегръщането от поддръжниците на такава дефиниция на *абсолютистки историографски* подход и *надисторическа* интерпретация на икономикса. С критика на пазарната дефиниция на икономикса в дискусията се включ-

ва Мери Швайцер¹, а застъпник на „фундаменталната идея ... за това, как нормалните същества взаимодействат в условията на пазарна икономика“² – сред други истории на икономикса и икономисти – е участващият в дискусиата Патрик Гънинг³.

М. Швайцер атакува пазарната дефиниция на икономикса, като я смята за *ограничителна*. Според нея нито определянето на предмета на икономикса като изследване на производството и разпределението на блага и услуги, нито добавянето към това на идеята за оскъдност, нито максимизацията на множество цели по отношение на множество ограничения, с което се характеризира на формално равнище икономическият анализ, предполага по необходимост „пазар“.⁴ Като има предвид важни извънпазарни дейности, тя намира, че разпростирането на пазарната дефиниция на икономикса върху тези дейности и определянето им като „имплицитни пазари“ не е ефикасно. С този скрит проблем на дефинирането на предмета на икономикса, според нея, са се сблъскали Маршал (в неговите *Принципи*) и ранният Самуелсън (в оригиналното издание на неговия учебник по икономикс), което ги е накарало да ограничат предмета на икономикса до наблюдаемите пазарни транзакции.⁵

Но наблюдаването на пазарните количества и цени и правенето на рационални съждения от това, според Швайцер, е „дефиниция на темата“, която следва да бъде оприличена като „*поставяне на каруцата пред коня*“⁶. „Аз се съмнявам дали Самуелсън би дефинирал икономикса по този начин днес“, пише тя⁷. Това ограничение на предмета на икономикса, според нея, несъмнено е много сериозно ограничаване на дисциплината *история на икономическата мисъл* спрямо „онова, което хората **мислят** за икономикса“⁸. Като отбелязва, че „[е]дна голяма част от канона на поддисциплината „история на икономическата мисъл“ е написана, когато голяма част от производството и потреблението се осъществява **извън пазара**“, Швайцер намира, че „[т]ова е критично за разбирането на онова, което **думите** са означавали, какво **теориите** са означавали и какво **думите** и **теориите**, които са последвали, са означавали“⁹. „Така, от гледната точка на историята на икономическата **мисъл** – обобщава тя, [пазарната дефиниция на икономикса] не ни казва нищо относно измененията в парадигмите или изследователските програми, или светогледите, [като вместо това] използва език, имплициращ, че всъщност нищо не се променя при прехода от изследването само на **наблюдаемите пазари** като „икономикс“ към изследването на „имплицитните“ пазари като „икономикс“.

¹ Относно възгледа на Мери Швайцер (Mary Schweitzer), вж. в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), pp. 3-4.

² Вж. постинга на Мери Швайцер, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 3.

³ Вж. пак там.

⁴ Пак там, с. 4.

⁵ „Това е един от главните пунктове на Маршал в неговите *Принципи*. Това е един от главните пунктове в оригиналния учебник по икономикс на Самуелсън“ – пише тя. Вж. Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 4.

⁶ Вж. Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 4; акцентът с италик е добавен от мен – В. А.

⁷ Пак там.

⁸ Пак там, с. 4; болдвано от Швайцер.

⁹ Пак там; болдвано от Швайцер.

Важна информация е изгубена чрез използването на една и съща дума „пазар“ за означаването на твърде различни неща¹. „... институционалните ограничения на наблюдаемите ... пазари с количества и цени – подчертава авторката, са твърде различни от институционалните ограничения на „имплицитните“ пазари. И типът на използвания анализ също така е твърде различен.“² Затова, според нея, „е наложително – ако човек иска да обсъжда историята на икономическата мисъл, той най-напред да фиксира **дефиницията** на икономикса.“³

В отличие от такава – по същество *релятивистка* методологична насоченост – в позицията на Швайцер, Гънинг развива *абсолютистко* разбиране относно характера на историко-икономическото знание и на знанието от областта на икономикса, като премества спора в полето на **производството на икономическо знание**. Дефинирайки икономикса като „произвеждащо знание начинание“⁴, той разграничава *идеен* и *социологически* аспект на този процес, като подчертава *идейния абсолютистки прогрес* на произвежданото в тази област знание и отхвърля социологизацията и контекстуализацията, за която пледира Джеймс Хендерсън⁵.

Според Гънинг производството на икономическо знание предполага изместването на по-неадекватните идеи от по-адекватните (което изисква определен критерий за заместване) и наличието на логически и иновативен процес на производството на знание.⁶ По собственото му обобщение, той има за цел идентифицирането на случаите на „растеж на идеите“ (тема, изключително много дискутирана под формата на въпроса за „прогреса“ в икономикса), а Хендерсън, според него, описва подходите на „социологизиране“ и „контекстуализиране“, като неговата – на Хендерсън – цел била не да се изследват идеите, а хората, които имат идеи – цел, която, според Гънинг, е „много близо до релятивизъм“⁷. Той се противопоставя на посланието на Хендерсън специалистите по история на икономикса „да обръщат повече внимание на историческия контекст“, изтъквайки, че тяхната задача е да се изследва „производството на знание – заместването на една по-малко адекватна идея с такава, която е по-адекватна.“⁸

Гънинг заявява, че **не се интересува** от социологизиране и контекстуализиране на идеите, „въпреки че може да има някаква полза от опита да се различат социалните условия, при които има растеж [на идеите], от тези [социални условия], при които има стагнация или рецесия [на идеите]. Освен това, допуска той, може да е необходимо да се социологизира и контекстуализира, за да се избегнат грешките в интер-

¹ Пак там; болдвано от Швайцер.

² Пак там, с. 4.

³ Пак там, с. 4; болдвано от М. Швайцер.

⁴ Вж. постинга на Патрик Гънинг (Patrick Gunning), в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 3.

⁵ Вж. пак там.

⁶ Гънинг препраща към собствен критерий за адекватност при заместването на идеите в историята на икономическата мисъл на адрес: http://strsvr.showtoer.com.tw/~gunning/subject/work-repare/role_ent.

⁷ Патрик Гънинг, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 3.

⁸ Пак там.

претацията на постановките [като има предвид допускането на грешки във връзка с авторството на идеи].“¹

Ограничеността на подобен довод в подкрепа на абсолютисткия подход като този на Гънинг обаче бива изтъкната от Е. Рой Вайнтрауб, който решително му опонира². Вайнтрауб дефинира полето на спора отново в аспекта на **производството на икономическо знание**. Според него, утвърждаването от Хендерсън, че „правенето на икономикс“ е и винаги е било човешка дейност „властно налага признанието, че изучаването на историята на икономикса ни кара да се обърнем с лице към контекста, в който тази дейност се осъществява, институциите, които я поддържат, локалните и случайните условия, в които хората [живеят] и осъществяват своята дейност, самите дейности, означаващо процесите и продуктите на тяхното правене на икономикс“³. Вайнтрауб поддържа позицията на Хендерсън, който, според него, търси „**двойно разширяване** на изследователския интерес на историците на икономикса“⁴. Хендерсън, според Вайнтрауб, „призовава за *обръщане с лице към социалната история, социологията, антропологията, историята на науката, историята на математиката, икономическата история*“ и *отиване отвъд „големите книги*“.⁵

По такъв начин, възгледът, към който се придържат Патрик Гънинг, Кевин Куин⁶, Антъни Бруър и др., е по същество **ограничителен** (той огражда една относително помалка част от въпроси в интелектуалната история). Възгледът, към който се придържат Джеймс Хендерсън, Е. Рой Вайнтрауб, Брадли Бейтман и др., е **разширителен**.

Поддръжниците на „ограничителния“, идентифициран като абсолютистки и интерналистки възглед, или обосновават и защитават съществуването на „добра“ абсолютистка история на икономикса (Кевин Куин) и/или целесъобразността на интерналната история на икономикса (Антъни Бруър), или твърдят, че понятието за уиг история не е „екзактно“ и че не разбират смисъла на разграничението между интернална и екстернална история на икономикса (Антъни Бруър и Патрик Гънинг).

Кевин Куин например привежда възприетото от нас и визирано в настоящето изследване разбиране за *уиг история* – че тя възхвалява настоящето, че се пренаписва от победителите, че лошо реконструира вътрешната логика на идеите⁷, но смята, че може да има *неуигистки*, брилянтни реконструкции, въпреки липсата на социоло-

¹ Пак там.

² Вж. постинг на Вайнтрауб (E. Roy Weintraub), в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 5.

³ Пак там.

⁴ Пак там, с 5; акцентът с **болд** е добавен.

⁵ Пак там, с 5; акцентът с **италик** е добавен.

⁶ Вж. постинг на Кевин Куин (Quinn, Kevin), в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 2.

⁷ Вж. пак там. Върху тази негативна тенденция в историографията на икономикса се концентрира повече внимание в следващото изложение в параграф 4, с известно задълбочаване и конкретизиране на анализа в посока на разкриването на методологичните аргументи в защитата на опониращите позиции на уиг и контрауиг история на икономикса. За относително систематичен и концептуализиран начален анализ на *уиг историографията на икономикса* в релация с *абсолютистката история на икономикса*, вж в частност в Атанасова, Веселина (2012) *Формиращият се нов икономически дискурс (от ъгъла на зрение на развитието в областта на историко-икономическото знание)*, цит. изт., с. 220-229, 231-234 и др.

гизация и контекстуализация, каквито са произведенията върху Бентъм и Коулридж на Дж. Ст. Мил¹, *Върху кейнсианския икономикс и икономикса на Кейнс* на Аксел Лейонхувуд² и „много други“.³ Той изразява „известно безпокойство“ да не би „социологизацията и контекстуализацията“, с които той е съгласен, да „изтласкат добрата работа, която фокусира върху вътрешната логика“, доколкото в отличната, според него, уводна статия на Хендерсън той съзира „явната импликация, че работа, която разглежда „вътрешната логика на идеите“ е *ipso facto*⁴ „уиг история““.⁵

Имайки предвид тази страна в довода на Куин, която е в защита на възможността за правенето на „добра“ абсолютистка история на икономикса – с подразбирането, че тя не е уигистка⁶, и като се признава, че такава реконструктивна версия по принцип е допустима, основно се възразява, че в историята на икономическата мисъл (историята на икономикса) фактически и ясно е установена тенденцията на доминиране на „лоша“ абсолютистка история, означавана именно със станалата популярна в историческата наука и носеща отрицателен оттенък квалификация „уиг история на икономикса“.

3. Позицията на Антъни Бруър и Патрик Гънинг срещу позицията на Брадли Бейтман и Е. Рой Вайнтрауб

Антъни Бруър фокусира върху важността на интерналната история и се стреми да придаде второстепенно (маловажно) значение на екстерналния (релятивисткия) подход. Той припомня позицията на Джеймс Хендерсън, според която: „Историята на икономикса е проявявала тенденцията към интернална история, концентрирайки се върху идеите на икономикса и отпращайки живота и времето на икономиста и съвременните [нему] институции на заден план. Все пак, икономиксът фундаментално е социален, така че [социалният процес на създаването] на икономическото знание трябва да бъде централен въпрос.“⁷ Бруър опонира както на социологизацията, така и на контекстуализацията на икономикса. Той смята, че не е ясно какво означава да се каже, че икономиксът фундаментално е социален. „Икономиксът се

¹ Става дума за есе на Дж. Ст. Мил върху Бентъм (“Bentham”), публикувано за пръв път в сп. *The London and Westminster Review* 29 (August 1839), pp. 467-506, и за негово есе върху Коулридж (“Coleridge”), публикувано за пръв път в същото списание – *The London and Westminster Review* 33 (March 1840), pp. 257-302.

² Става дума за Leijonhufvud, Axel (1968) *On Keynesian Economics and the Economics of Keynes*, Oxford University Press, N.Y., 1968, xiv + 432 pp.

³ Вж. Quinn, Kevin, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 2.

⁴ Б.м.: от лат.: сама по себе си, със самия този факт.

⁵ Вж. Quinn, Kevin, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 2.

⁶ Това схващане на К. Куин е предмет на по-нататъшно внимание в пети параграф на изложението от гледната точка на правенето на *неуиг* рационална реконструкция в противовес на характерното прегръщане на *абсолютисткия уигизъм*.

⁷ Цитат от Хендерсън, по Антъни Бруър (Anthony Brewer), в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 6.

занимава със социален процес – пише той, да речем производството и разпределението на богатата (Тюрго). Това не прави самия предмет социален. (Астрономията не е астрономическа.).“¹

Антъни Бруър посочва връзката на икономистите с техните предшественици и съвременници и намира, че това всъщност сочи важността не на екстерналната, а на интерналната история. „Икономиксът ... еволюира чрез работата на индивидите, които съзнателно се стремят да се учат от и да надминат техните предшественици. Интерналната история трябва да е важна.“² По сходен начин, според Бруър, важността на контекста е „хлъзгава“³. „Разбира се – отбелязва той, контекстът има значение, но до известна степен“.⁴ И той се спира на класическите икономисти, които са теоретизирали заплати близо до минималното жизнено равнище, защото заплатите по това време са били близо до това равнище. „Но човек трябва да бъде внимателен – предупреждава Бруър. Хюм, Кене, Стюарт, Тюрго и Смит – всичките, са писали по едно и също време, в същия контекст, но техните теории са много различни. (Франция срещу Шотландия не работи като обяснителна променлива – Смит и Тюрго са по-близо в техните теории, отколкото всеки от тях със своите сънародници.) Не мога да видя също, че социологизирането ще помогне. Сходствата и контрастите между тях са в текстовете, не в контекста. Именно теориите на Смит доминират през последвалите десетилетия. Защо? Контекстът и социологията могат да помогнат, но не може ли [причината да е], че Смитовите теории предлагат по-убедителни обяснения на по-широк кръг наблюдаеми явления, отколкото всяка една от другите? Контекст, разбира се – да се обясни кои проблеми са важни и кои обяснения се разглеждат като убедителни, но също така – близко внимание към логиката на аргументите. Архивите, биографията и т.н. могат да ни кажат нещо относно целите и методите, използвани от всеки един автор, но те не могат да ни кажат какво поставя *Богатството на народите* високо над другите творби на своето време. Една голяма част от Рикардовата мотивация е да разреши онова, което вижда като слабост и нееднозначности у Смит. Без интернална история ние буквално изобщо не можем да схванем неговото начинание. Така че не се отказвайте от четене на текстове и от това упорито да мислите какво те се опитват да кажат.“⁵

След тези верни сами по себе си констатации, обаче, Бруър формално отдава дължимото и на екстерналната история. „Историк – пише той, който се интересува от политическото влияние и въздействие, да кажем, на работата на Адам Смит, може да не е нужно да се грижи за нейната вътрешна кохерентност. В този случай контекстът е всичко. Но икономист, който се интересува от това как еволюира предметът, още повече икономистът, който се интересува от това, дали Смит още има полезни неща, които

¹ Бруър, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 6.

² Пак там, с. 6.

³ Вж. пак там.

⁴ Пак там.

⁵ Бруър, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), pp. 6-7.

да ни каже, ще фокусира върху съдържанието и вътрешната логика. *Различни въпроси, различни подходи. Няма един единствен правилен начин да се пише история...*¹

Развивайки възгледа за валидността и взаимното допълване на интернални и екстернални подходи, Бруър напада позицията на Вайнтрауб, допускайки, погрешно, че Вайнтрауб **привилегирова** екстернално-релятивисткия подход. *„Мое то възражение – обобщава своята позиция Бруър, е срещу опита да се привилегирова известни подходи над други ...“*². Той (Вайнтрауб – б.м., В. А.) иска да избегне *привилегироване на интерналната история*. Аз се противопоставям на *привилегироването на екстерналната история*.³ С Бруър се съгласява Кевин Куин.

Вайнтрауб обаче няма предвид каквото и да е привилегироване/депривилегироване на едни историографски подходи по отношение на други, а **откриване на предмета на историята на икономикса и неговото разширяване и обогатяване**. Той не поставя знак на равенство между депривилегироването на едната с привилегироването на другата история и отвърща на Бруър, че няма нищо общо с привилегироването на едни подходи над други. *„Депривилегироването на интерналистките и/или уигистките истории – пише той, не означава привилегироване на социалната история, или психоисторията, или всякаква друга историографска позиция. Това е просто отваряне на дисциплината за по-разнообразни и аз смятам (това е, разбира се, етическа, а не епистемологична позиция) по-интересни и следователно по-убедителни наративи*. В термините на Геерц, това допринася за **по-пълна история**; в термините на МакКлоски, това допринася за **по-богат разговор**.“⁴.

Позицията в полза на интерналната история, която, както ще се очертае, отчасти е в подкрепа на абсолютистката история и дори намира израз в опит за реабилитация на уигистката история на икономикса (позицията на Антъни Бруър), е поставена под неотразим, според нас, натиск от Бадли Бейтман⁵. Нашето генерално обобщение относно дискутираната проблематика и тенденции в развитието на историографията на икономикса е напълно в духа на казаното от Бейтман.

Бадли Бейтман коментира резонансността на позицията на Бруър, като пише: *„В последната си бележка Антъни Бруър [основателно изтъква], че много типове история на икономическата мисъл „имат смисъл“ и следва да бъдат [прилагани]. Той (Бруър – б.м., В. А.) твърди, че бихме могли да искаме интерналистски истории, екстерналистски истории и хибридни съчетания на [двата вида]. Това изглежда солидна позиция, а която не може да не се съгласим.“*⁶

¹ Пак там, с. 7; акцентът с италик е добавен от мен – В. А.

² Пак там, с. 9; акцентът с италик е добавен.

³ Пак там, с. 11; акцентът с италик е добавен.

⁴ Вайнтрауб, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 10; акцентите с италик и болд са добавени от мен – В. А.

⁵ Вж. Бадли Бейтман (Bradley Bateman), в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), pp. 9-10.

⁶ Бадли Бейтман, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 9; акцентът с италик е добавен от мен – В. А.

Въпросът, според Бейтман, обаче е друг: **какво показва съпоставката на този аргумент с реалността как е била правена история на икономикса през последните „тридесетина години“ в следвоенния период?**

Бейтман поставя риторичния въпрос: „Колко интерналистка история имахме? Колко екстерналистка? Колко от интерналистката история е уигистка? Колко от интерналистката уигистка история беше възприета от страх, че *писането на по-пълни и по-цялостни истории би маргинализирано още повече историята на мисълта*? Колко от нея се пише така, че да успокои (уталожи) чувствителността на хората, *насочили цялата дисциплина по път, премахнал историческото мислене и самата история от изучаването на икономикса*?“¹ Разсъждавайки върху бележката на Бруър, Бейтман заявява: „Аз осъзнавам, че една част от настойчивостта, с която обосновавам (и се опитвам да пиша) истории на икономическата мисъл, които разглеждат външните влияния, произтича от онова, което аз виждам като подразбиращо се *мълчаливо съгласие на (повечето) историци на мисълта със злополучната насока в [развитието на] дисциплината*.“²

Този пункт – за злополучната насока в развитието на историята на икономикса, според Бейтман, е „същият, който се изтъква от Ероу, Солоу и Баумол през последните години“; това се изтъква със загриженост и от хетеродоксалните критици на мейнстрийм практиката по това време.³ Той признава възможността да бъдат написани „ценни, чисти „интерналистки“ истории на икономическата мисъл“. „Например – пише той, трябва да има технически грешки в миналите работи, довели до нееднозначности и/или погрешни разбирания. Но колко такива истории се пишат годишно? – пита той. – За десетилетие?“⁴ И отговаря: „Не много, смятам аз. Вместо това ние имаме лошите, уигистки истории, които не ни казват нещо ново или заслужаващо да се знае.“⁵

Бейтман засяга ключовата тема, че *голямата част от произведената интерналистка история на икономикса*, по неговите думи, „**може да е отражение на текущото състояние на дисциплината и на хилядите външни влияния, формирали я в един аисторичен проект**“⁶ и риторично поставя въпросът: „Възможно ли е една част от нас с неохота да приемат екстерналистката история, защото не могат или не искат да видят собствената си позиция компрометирана?“⁷ Излишно е да се казва, че има достатъчно социологически и др. доказателства за това.

Ето защо, според Бейтман, **дебатът относно писането на по-пълна, по-цялостна история на икономикса сам по себе си е по-сложен** от чисто теоретичното твърдение, което защитава Антъни Бруър.⁸ „Абстрактно, неговият аргумент изглежда основателен – пише Бейтман. – Наистина, аз мога да продължа неговата защита по [няколко] твърде правдоподобни линии. *Но има действителност, [свързана с това] кои*

¹ Пак там; акцентът добавен.

² Пак там; акцентът добавен.

³ Вж. пак там.

⁴ Пак там.

⁵ Пак там, с. 9-10.

⁶ Бейтман, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 10; акцентът с бولد е добавен от мен - В. А.

⁷ Пак там, с. 10.

⁸ Вж. пак там.

сме ние и какво сме станали през последните 3-4 десетилетия; и моето собствено убеждение, че по-интересната, по-удовлетворяваща работа в нашата дисциплина ще има силен екстерналистки импулс, произтича от моето разбиране на тази действителност. Така, отчасти, аз искам повече външно повлияни истории, просто защото ги намирам по-удовлетворяващи и по-богати. Но аз също ги искам, защото аз виждам **интерналистките истории като продукт на онова, което аз не харесвам в съвременния икономикс**.¹ Бейтман съобщава, че основният вид външни влияния, с които се занимава, са тези, които отразяват политиката, разработването и осъществяването на икономическата политика и публичното мнение. Това той вижда като път за постигането на една **по-широка концепция на историята на икономическата мисъл**.²

В същата насока е и разбирането на Джуди Клайн. Тя заема позиция в полза на **интер- или кросдисциплинарност на историята на икономикса**, което е близо до обсъжданите тук възгледи на Бейтман и Вайнтрауб. Джуди Клайн споделя, че като член на селекционна комисия за избиране на най-добрата публикация в областта на историята на икономическата мисъл за 1995 година, тя е била разочарована от това, че „голяма част от онова, което се публикува в нашето поле, е скучно, рядко е история и хвърля малко светлина върху икономическата теория и политика“³. Според нея социалният контекст не е „нито необходимото, нито достатъчно условие“ за едно добро есе в историята на икономикса, „но **контекстът помага да се издигнем на по-високо равнище на синтез и оценка**“⁴. „Ирониите, аналозиите и разказите“, както и отиванията „отвъд публикувания текст“, според нея са **по-богати с контекст** и често пъти **осветляват повече**.⁵ „Аз лично започнах – пише тя, тъкмо с текстовете, но онова, на което се наслаждавам сега и което намирам [най-ефективен източник за разкриване на ново знание] са интердисциплинарните съпоставки, широките емпирични размишления, икономическата история, която съпровожда историята на икономикса, и атмосферата, която оживява, когато чета едно писмо или дори една главна счетоводна книга, лежали недокоснати с десетилетия.“⁶

4. Методологичните противопоставяния

между двете позиции относно това що е „уигизъм“

В рамките на своята позиция и опонирайки на Бейтман, а така също на Вайнтрауб и на други, **Бруър, Гънинг и др. правят опит да размият понятието за уиг история**. Бруър многозначително поставя въпроса какво точно е уиг история, изразявайки съмнение в коректността на определението, с което тутакси се съгласява Гънинг. Ос-

¹ Пак там; акцентите са добавени от мен – В. А.

² Вж. пак там.

³ Джуди Клайн (Judy Klein), в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 11.

⁴ Вж. пак там, с. 11; акцентът с болд е добавен от мен – В.А.

⁵ Вж. пак там.

⁶ Пак там.

вен това, Гънинг споделя: „От друга страна, не съм сигурен, че разбирам дихотомията между екстернална и интернална история, също. Дали първата не се отнася за хората, а втората за идеите? Възможно ли е да пишеш история за хората, без да правиш съждения относно „убедителността“ на идеите?“¹. Това „колебание“ на Бруър и Гънинг е формата, в която те защитават своята абсолютистко-интерналистка концепция.

Въпросът – що е уиг история, Бруър задава в следния смисъл. „Аз мисля – пише той, че все още има проблем. Какво точно е уиг история? Изглежда широко разпространено схващането, че тя е лоша, но имаме ли съгласие относно това какво е тя или защо е лоша? Дали това е възгледът, според който историята на идеите регистрира прогреса от грешката към истината? Но този възглед може да е верен или отчасти верен. По презумпция ние разглеждаме нашите настоящи възгледи като по-добри от алтернативите (иначе нямаше да ги поддържаме), освен ако не поддържаме собствените си възгледи изобщо (чист релативизъм, който е онова, от което Гънинг (аз мисля) и аз донякъде се боим в позицията на Вайнтрауб/Хендерсън).“²

И Бруър се опитва да експлоатира релацията „грешка - истина“. Това го води до твърдението, че има уигистки интерпретации, но те са преди всичко марксистки и срафиански и не толкова неокласически. „Аз не мисля – пише той, че уиг историята фактически е доминирала, както мисли Брадли Бейтман. Една главна нишка (почти доминантна за известна част от последния период) е малко уигистка. Това е възгледът на (екс?)марксистите и срафианците, в който историята регистрира движението от грешката към истината (Маркс), след това отново [движение (рецидив) към] грешка, след това възраждане на истината (Срафа). Това ли е уиг? По-добро ли е това от неокласическия уигизъм?“³

Насочвайки вниманието в тази насока (към грешката и истината в историята на икономикса), казаното от Бруър предпоставя повдигането и съответно отговорите на следващите два по-конкретни методологични историографски въпроса: 1) че наративът на неокласическия икономикс може (според него) да не е преднамерено уигистки – нашето разбиране е, че той закономерно придобива това качество; 2) че може да има алтернативни видове уигизъм – това е основателно разбиране.

Срещу опита за сваляне на акцента от уигистката интерпретация на господстващия неокласически икономикс и историята на икономикса веднага реагират Брадли Бейтман, Берт Мозелманс⁴ и Рос Емет⁵.

Бейтман заявява, че приема като **факт** това, че през последните няколко десетилетия историята на икономическата мисъл е била „до голяма степен уигистка и интерналистка“, макар че други може да не приемат това. Той намира споделеното от Джуди Клайн по повод конкурса на Дружеството на историците на икономикса за най-добро есе „като някакъв вид потвърждение, че по-голямата част от съвременната

¹ Гънинг, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 12.

² Бруър, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 12.

³ Бруър, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 12; акцентът с италик е добавен.

⁴ Берт Мозелманс (Bert Mosselmans), в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 13.

⁵ Рос Емет (Ross Emmett), в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), pp. 13-14.

работа е уигистка и интерналистка¹ – разбиране, което се поддържа и от други водещи историци на икономикса.

Аргументацията на Бейтман е особено ценна за развиваната в настоящото изложение теза. Той отстоява своята позиция въз основа на опита, който има от прочитането на „планина от статии върху Кейнс“ в период от петнадесет години (от началото на 80-те до средата на 90-те години на XX в.). *„Рядко ще прочете човек статия в тази литература – пише той, която да е добър [пример] на история. Стандартният формат в жанра е да се идентифицира някой аспект на Кейнсовата мисъл, да се обясни защо той е тъкмо като някакъв аспект на съвременната мисъл и да се доказва от специалиста, че Кейнсовото блестящо проникновение по този пункт подкрепя позицията на нашите съвременници, които споделят тази позиция. Ето това, мисля аз, е „висока“ уиг история. Т.е., онова, което е важно относно Кейнс, е какво той има да каже относно съвременните дебати по икономическата теория.“*² Този подход, както Бейтман сочи по примера на работата с Кейнсовото наследство и както свидетелства един по-широк критичен преглед в историографската литература, не се прилага само от неокласици. „Някои от хората, които правят това с Кейнсовата работа – пише той, са неокласици. Някои са посткейнсианци. Някои са „австрийци“. Някои са [теоретици на рационалните очаквания].“³ Същото следва да се каже за марксистите и други неортодокси, когато следват жанра на уигистката интерпретация. Т.е., може да има „неокласическа“ и различни видове хетеродоксална уигистка интерпретация.

Бруър, Гънинг и др. обаче се опитват да омаловажат или дори да отхвърлят твърдението, че неокласическият икономикс и господстващата история на икономикса са уигистки.

Според Бейтман, *стилът на уигистката аргументация, както се очертава от работата с Кейнсовото наследство, „е свързан със съвременните дебати и използва миналото изключително с цел да се отсъди в [тези] дебати“*⁴. „Така – продължава той, когато започнах да пиша за Кейнс, аз исках да чета документи и да откроя какво би могло да се каже **отвъд тези ансторически упражнения**... Аз не се интересувах от писането на история от този жанр.“⁵ Без да се разпростира върху усилията си да пише „по-пълна“, „по-богата история“⁶, той обобщава, че главното, до което достига, е да разбере „построяването на теоретичните структури“, какви идеи и опит в Кейнсовия живот са довели до онези страници от неговото творчество, които се опитва да интерпретира.⁷ Това включва разглеждането на неща като неговата ранна философска

¹ Вж. Бейтман, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 12.

² Бейтман, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 12; акцентите с италик и с бولد са добавени.

³ Пак там, с. 12.

⁴ Пак там; акцентите са добавени.

⁵ Пак там, с. 12-13; акцентът с бولد е добавен.

⁶ За това Бейтман препраща към Bateman, Bradley W. (1994) “In the Realm of Concept and Circumstance”, *History of Political Economy*, Spring 1994.

⁷ Вж. Бейтман, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 13.

работа и неговата по-късна работа в областта на разработването на икономическата политика и в областта на консултантската му и инвестиционната му дейност. *Аз от-крих* – обобщава Бейтман, *че много от погрешните интерпретации, които намерих във „високата“ уиг литература, могат да бъдат развенчани по този начин*¹.

Като ценни, способни да променят мисленето и нагласата на историка на икономикса, той посочва книгата на Питър Кларк *Кейнсианската революция в процес на създаване* (1988)² и книгата на Юън Грийн *Кризата на консерватизма* (1995)³. Двете книги, според него, „показват как икономическите идеи са формирани от нуждите на [икономическата] политика и как идеите се променят и трансформират в процеса на тяхното използване. Страхотни [книги]! – подчертава той. – Каква промяна – да се мисли относно това откъде идват идеите и как се използват.“⁴

Срещу уигистката или – само, интерналистката история реагира и Берт Мозелманс, разработващ по онова време (1996 г.) дисертационен труд върху Джейвънс. Мозелманс свидетелства: „Досега аз събрах почти всички вторични източници върху Джейвънс и те са твърде разочаровачи. Повечето от тях са „уигистки“ и „интерна-листки“, те се занимават единствено с мисълта на Джейвънс, „взета сама по себе си“, и се стремят да идентифицират „несъвместимостите“ в неговото мислене. ... Искам да заключа, че „уигистката“ или само „интерналистката“ история може да причини доста вреда, ако не е „подкрепена“ от адекватна биографична информация.“⁵

В рамките на ключовото обсъждане на уиг историята пръв **Рос Емет въвежда примерна работна интерпретация на уиг история**, която води до по-нататъшно разгръщане и задълбочаване на дискусията. Той се позовава на оригиналната формулировка, дадена от Хърбърт Бътърфийлд в книгата му „*Уиг интерпретацията на историята*“ (1931)⁶, като отбелязва освен съвместимостта на своята интерпретация с тази на Бътърфийлд и това, че, както при всички идеи, използването на идеята се формира от традициите на дискурса, в който се участва.⁷ Според тази интерпретация на Емет, уиг историята оправдава победата на дадена група над нейните противници, като излага неизбежността на тази победа от гледището на групата на самите победители. „Има няколко аспекта на тази конструкция на „уиг история“, които следва да се изтъкнат, пише Емет: а) интелектуалната история не е единственото историческо царство, в което могат да бъдат конструирани уиг историите (например, Бътърфийлд оригинално отнася това до политическата история); б) мерилото за историята се

¹ Пак там; акцентите са добавени.

² Става дума за Clarke, Peter, *The Keynesian Revolution in the Making, 1924-1936*, Oxford: Clarendon Press, 1988.

³ Става дума за Green, Ewen, *The Crisis of Conservatism: The Politics, Economics and Ideology of the Conservative Party 1880-1914*, London: Routledge, 1995. Юън Грийн е признат за един от водещите историци на XX в. във Великобритания.

⁴ Бейтман, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 13.

⁵ Bert Mosselmans, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 13.

⁶ Цитираната във въведението в настоящото изложение книга на Бътърфийлд: Butterfield, Herbert (1931) *Whig interpretation of history*, New York, Norton, 1965.

⁷ Вж. Рос Емет, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), pp. 13-14.

налага от победилата група и често ... имплицитно представлява „неизбежността“ на победата (в това отношение, примерът, който дава Тони [Бруър] с марксистката „уиг“ история, е [доста подходящ]!). Обратната страна на това, разбира се, е, че „губещите“ просто не могат да „спечелят“, защото едва впоследствие може да се знае какви са били правилата за „победата“!; в) уиг историята не е непременно едно и също с „интерналната история“, както последният термин се използва в литературата по историография на икономикса.“¹

Емет визира методологично историографско различие в рамките на опозицията между интернална и екстернална история (което нататък релативизира в духа на историографската позиция на Бътърфийлд относно „интернално“ и „екстернално“, която възприема и развива), като междувременно отбелязва: „Интернализирани истории са рационални реконструкции на логиката на аргументация, използвана от исторически фигури, и следва да се разглеждат като противоположни на „екстерналистките“ истории, които обясняват аргументите на историческите фигури **само** от гледището на някакъв аспект на техния контекст (Малтус като „говорител“ на класата на лендлордовете, или *Общата теория* на Кейнс като продукт на Великата депресия, например).“² И във връзка с различieto и възможното отъждествяване на *интернална* история и *уиг* история посочва: „Интерналистките истории стават „уиг“ истории, когато настояват в рационалните реконструкции да бъде използван стандартът (или формата) на логиката на аргументация, който (която) е стандартът (или формата), прилагани от днешните победители (разбира се, историците може да са на различно мнение кои стандарти са текущите победители!).“³

По собствената оценка на Емет, той не се стреми да пише уиг история, а да впише в едно цяло *интелектуален аргумент и контекст*. Като историк, неговата историография отхвърля разграничението между „интерналистка“ и „екстерналистка“ история.⁴ „Така – пише той, аз не се старая да пиша истории, които показват влиянието и въздействието на контекста и другите външни сили върху икономическия аргумент; по-скоро, за да построя добри исторически обяснения на икономикса, аз намирам за необходимо да изграждам онова, което Рой [Вайнтрауб] нарече „пълни описания“.“⁵

¹ Ross Emmett, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 14.

² Пак там; boldвано в оригинала.

³ Пак там.

⁴ Вж. пак там.

⁵ Пак там, с. 14. Относно опозицията между т.нар. „*плътна*“, още: „*плътна*“, „*цялостна*“ история, и т.нар. „*тънка*“ история, (опозиция) поддържана от Рой Вайнтрауб, Рос Емет и др., вж. повече в общ план в Атанасова, Веселина (2012), цит. труд, с. 223; 243; 251-253. Понякога неуг/контрауиг методологичният историографски подход и интерпретация на историята на икономикса като „плътна история“ се идентифицират в жанра на „интелектуална история“, както това прави А. У. Коутс – вж. Coats, Alfred W. (2000) „The Historiography and Methodology of Economics: Some Recent Contributions“, <http://www.econmethodology.org/inem/announce/coats.PDF>, p. 7 [Variety of History/Historiography of Economics]. За схващане и употреба на понятието за „плътна“ история, вж. още Питър Бьотке и Крис Койн в Boettke, Peter and Chris Coyne, „Comment: Modern Political Economy“ (pp. 3-7; вж. pp. 4-5), in Boettke et al. (2006) „Where Economics and Philosophy Meet“, интернет изт.: [Where_Economics_And_Phi-

В тази връзка Бруър изглежда формално се съгласява с „пълната история“, отстоявана от Рос Емет, като веднага добавя своя контрапункт за вариране на баланса между интернална и екстернална история в съответствие с целите на историографското представяне¹.

Обратно, имайки предвид проектирането на подвижния баланс между интернална и екстернална история в насока на действителното приемане на идеята за „пълна история“, като вместо в зависимост от „поставения въпрос“, както е у Бруър, има предвид ролята на „контекста“, Брадли Бейтман намира, че „[...] смисълът на това какво е екстернално и интернално може да се изменя съобразно *контекста*“². Той приветства усилието на Емет за *минимизиране на абсолютното значение на интерналното и екстерналното в правенето на добра, „пълна“ история*. Използвайки тези термини в написаната тогава от него книга върху Кейнс, той стига до извода, че термините интернално и екстернално подсказват и ориентират към нещо, което придвижва дискусиата, но както всяка една теория те са ограничителни и сами имат граници.³

Емет изтъква апологетиката по отношение на „побеждаващия“ стандарт от страна на уиг историята на идеите. Той се солидаризира с оценката на Брадли Бейтман и др. относно господството на уиг историята в историята на икономикса през последните (спрямо 1996 г.) десетилетия, като добавя, че един от оригиналните акценти у Бътърфийлд е стерилността на уиг историята.⁴ *Според него (Емет)*, не са основателни твърденията, че отхвърлянето на уиг историята обрича на краен релативизъм. Той очертава *две групи опоненти на уиг историята*. **В първата група** попада по-голямата част от опозицията на уиг историята към средата на 90-те години на XX в. – историци на икономикса, които признават, че историкът не може напълно да избегне своята собствена гледна точка, но трябва да я ограничи, колкото е възможно, и да се стреми да разкрие „историческото разбиране“. **Втората група** е свързана с „дискурсивната“ историография на икономикса – с т.нар. лингвистична насока, където на преден план излизат въпроси като как и защо дадени икономисти следват дадена аргументация и твърдения, а не толкова въпросът за истината.⁵ И двете групи, както е видно, *не са* от историци на икономикса *крайни релативисти*.

Срещу идентификацията на уиг историята от Рос Емет веднага отправя критични бележки Антъни Бруър.

[osophy_Meet.pdf]. Последният цитиран изт. съдържа участия с прегледи и дискусии в сесия на среща на Дружеството по история на икономикса, състояла се в Университета на Puget Sound, Такома, от 24 до 27 юни 2005 г., с предмет на обсъждане *Наръчник към икономикс и философия*, издаден под редакцията на Джон Дейвис, Алън Марсиано и Йохен Рунде през 2004 г.: *Elgar Companion to Economics and Philosophy*, edited by John Davis, Alan Marciano and Jochen Runde, 2004.

¹ „Аз съм съгласен с „пълната“ история на Рос, но интернално-екстерналният баланс може да варира с поставения въпрос.“ – пише Бруър (Бруър, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 15).

² Брадли Бейтман, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 18; акцентът с италик е добавен.

³ Вж. пак там.

⁴ Вж. Ross Emmett, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 14.

⁵ Вж. по-подробно пак там, pp. 14-15.

Бруър претендира, че по-точно възпроизвежда от Емет дефиницията на Бътърфийлд. Той смята, че Емет неправомерно е включил в определението думите „неизбежност“ и „групи“. Според Бруър, у Бътърфийлд определението на уиг история идентифицира „тенденцията у много историци да пишат на страната на протестантите и уигите [=вигите], да хвалят революциите, при положение, че те са успешни, да наблягат на известни принципи на прогрес в миналото и да произвеждат разказ, който е потвърждение, ако не възхваля и превъзнасяне, на настоящето“¹. „Несъмнено – пише той, ние имаме работа с историята на идеи и структури, а не с групи. Следователно, „загубилите“ и „победителите“ на Рос [Емет] не са релевантни. Дотолкова, доколкото понастоящем има консенсус, всички ние сме (явни) „победители“.“²

Така, **линията на защита на абсолютизма и уигизма се съсредоточава върху релацията „грешка - истина“ и върху историята на идеите**. Относно уиг историята на идеите и истината, Бруър пише: „Аз използвах „истина“ и „грешка“ с пълното съзнание колко „натоварени“ и трудни са тези понятия. Можем ли да разкажем историята на науката от гледището на растежа на знанието (колкото и несигурно и условно да е това знание)? Можем ли да направим това за икономикса (макар това да е по-малко оправдано)? Да отмахнем този въпрос въз основа на това, че ние установяваме мерилото за дефиниране на истината, е да заобиколим въпроса.“³.

Според него, съществува емпиричен, но не и принципен въпрос: той е свързан с това „дали историята на идеите е засегната повече от измененията в идеята за истината или каквото и да е (като всяка теория е „вярна“ според стандартите на своето време), или е повече въпрос на подобряване на теориите по отношение на сравнително неизменящ се стандарт на „истината“ (или „адекватност“, или каквато и да е друга дума...)? За физическите науки през последните няколко века, аз мисля – пише Бруър, несъмнено е последното. *За икономикса не съм сигурен, но си струва да се постави въпросът*.“⁴

Обсъждането на уиг историята предполага съотнасянето на нейното определение с релацията „абсолютистки подход - релятивистки подход“ и с релацията „интерналистки подход - екстерналистки подход“.

Според Антъни Бруър, разграничението между интернална и екстернална история е *некорелирано* с разграничението между уиг и неуиг история⁵. Не такова, според него, е впечатлението, което оставят Хендерсън и Вайнтрауб.

Възражение срещу отрицателния смисъл, който се влага в понятието „уиг“ в историята на идеите, като стъпва върху абсолютисткото разбиране относно развитието

¹ Бруър, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 15; акцентите добавени.

² Пак там, с. 15.

³ Пак там.

⁴ Пак там, с. 16; акцентът с италик добавен. Това ни насочва към класическата дискусия относно „прогреса“ и „процеса“ – да използваме думите от заглавието на известната Нобелова лекция на Джордж Стиглер: Stigler, George J. (1982) „The Process and Progress of Economics“, Nobel Memorial Lecture, 8 December, 1982, <http://nobelprize.org/economics/laureates/1982/stigler-lecture.pdf> (20 pp.), - на знанието в икономикса, с характерния в това обобщение на Стиглер **проабсолютистки резултат**.

⁵ Бруър, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 15.

на знанието в икономикса, отправя Патрик Гънинг. Той припомня, че Емет дефинира „интерналната история“ като „рационални реконструкции на логиката на интерпретация, използвана от исторически фигури“, и аргументира съществуването на „по-добри“ логически реконструкции, които, приети като по-близки до истината, не следва да се определят негативно като „уиг“. Според Гънинг, Емет не харесва интерналната история, когато тя е еквивалентна на уиг история, защото уиг историята отнема свободата на избор на стандартите или формите на логическа аргументация, като (уиг историята) твърди, че има само един коректен стандарт или коректна форма за правенето на тези реконструкции. „Рос [Емет] отхвърля уиг историята – пише Гънинг, поради нейния абсолютизъм [и по този начин той изпада в релятивизъм]“¹. Според него (Гънинг), всяко колебание относно релятивизма е свързано с допускането на възможността, че „даден уиг историк или даден „интернален историк“ може да е **прав** в създението си, че дадена идея, логическа конструкция или рационална реконструкция е **по-добра** и че следователно заслужава да **победи**“². Той упреква Емет, че имплицира и отправя призив за релятивизъм, а избягва да се спре подробно върху антитезата на релятивизма – абсолютизма (очевиден намек на Гънинг в полза на абсолютистката теза за напредъка на знанието в икономикса). Според него, дори не-уигисткият интернален историк на Емет прилага стандарти, за да отсъди дали дадена реконструкция е рационална, което въвежда въпроса за самите стандарти: дали те трябва да бъдат релативни, или универсални. Гънинг отъждествява „рационално“ (от рационални реконструкции) и „логическо“ и внушава, че дискриминирането между логични и нелогични реконструкции убедително подкрепя абсолютисткия подход.³

Да припомним, интерналната история се характеризира с „тясна гледна точка“; тя фокусира върху вътрешното съдържание (неговото обосноваване и извеждане). В този смисъл може да има едновременно уигистка и интернална история. Но интерналната история може да бъде и *неуигистка*.

Според Брадли Бейтман, в един период от 25 години, от 70-те до средата на 90-те години на XX в., Джордж Стийгър и Пол Самуелсън – сред други учени, „формират смисъла на това **какво е приемлива история на мисълта в мейнстрийма**“⁴, като Дон Патинкин прави дори повече от тях в това отношение.⁵ Освен изтъкнатия от Бруър като виден неокласически историк на икономическата мисъл Самюъл Холандър, Бейтман намира за „видни уиг, неокласически историци на икономическата мисъл“, макар и в различна степен, именно Стийгър, Самуелсън и Патинкин.⁶

Огромен обем уиг история, според него, е публикувана от средата на 60-те до средата на 90-те години на XX в. и от загубилите в теоретическите дебати.⁷

¹ Патрик Гънинг, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 17.

² Пак там; болдвано в оригинала.

³ Вж. Гънинг, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 18.

⁴ Вж. Бейтман, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 18; акцентът с болд добавен.

⁵ Вж. пак там.

⁶ Вж. пак там.

⁷ Вж. пак там.

5. Възможност за преосветляване и преформулиране на текущата обща икономическа теория в контекста на „история на духа“

Опосредстването на икономическите идеи от историческия процес е друга визия, през призмата на която може да се гледа на разграничението „уиг - неуиг“.

В тази насока ценен поглед към уиг интерпретацията се въвежда с две участия в дискусията – на Кевин Куин¹ и на Евън Джоунс². Кевин Куин всъщност поставя въпроса за **преформулирането на теорията**, което асоциира с една от главните характеристики на **Куновата теория за парадигмите**. *Това е в непосредствена връзка с дефинирането на един характерен подход (или група подходи) и тип историография на икономикса (на икономическата мисъл), означавана като „история на духа“ (geistesgeschichte)*. В примерните матрици с основните видове историография на икономикса традиционно се има предвид такъв тип историография, наред с обикновено повече обсъжданите жанрове на „рационална реконструкция“ и „историческа реконструкция“.

Това Куин прави, като категорично *възражава на евентуалното разглеждане на работата на Пиеро Срафа като пример на уигизъм*. Той смята, че **работата на Срафа върху Рикардо отговаря на критерии на интелектуална история**, изведени от Куентин Скинър, чието влияние, според Кевин Куин, несъмнено стои както зад методологическия подход на Рой Вайнтрауб, така и зад методологическия подход на Рос Емет.³ Според него (Куин), ако трябва да се избере постижението на XX в. в областта на историята на икономическата мисъл, с което е направено онова, което, следвайки Скинър, би трябвало да се прави в тази област, трудно би се намерил подобър пример от работата на Срафа върху Рикардо. Според него, това е **„напълно противоположното на уиг история“**.⁴

Онова, което историците на икономикса като интелектуални историци (а те биват характеризирани или дори идентифицирани като такива) трябва да правят, е да създават **достатъчно контекст**, който да позволява, по думите на Куин, „да се види, че мислителят, който ние мислехме, че се движи пипнешком към „съвременната“ неокласическа истина, в действителност се е заел с напълно различен стремеж [=се старае да направи нещо напълно различно], говорейки на различен език, и е в различен „свят“, в кунианския смисъл“⁵. Куин аргументира, че **Срафа не търси прочит в миналата история на „класическата“ парадигма**, която той представя в *Производство на стоки*⁶ и че **„зависимостта е точно обратната: преинтерпретацията на**

¹ Кевин Куин (Kevin Quinn), в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 19.

² Евън Джоунс (Evan Jones), в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 20.

³ Вж. Кевин Куин, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 19.

⁴ Пак там; акцентът с бولد е добавен.

⁵ Пак там.

⁶ Б.м.: Sraffa, P. (1960) *Production of Commodities by Means of Commodities. Prelude to a Critique of Economic Theory*, Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Рикардо обуславя и дава тласък на теоретичната работа¹. Това е **пример на неуигистка реконструкция на теорията**.

Според Еван Джоунс, идеята зад уиг интерпретацията на историята всъщност трябва да бъде ограничена само до интерпретацията на историята. „Аз не мисля – пише той, че тя може да бъде приложена към интелектуалната история, без да се разглежда опосредстването на идеите и историческия/политическия процес.“² Според него, „Уиг интерпретацията на историята по необходимост трябва да бъде ‘екстерналистка’, т.е. тя трябва да се занимава с контекст, дори когато той тласка към „правота“ и „неизбежност“ (което, между другото, е всичко, което тя може да направи, тъй като идеята за движението от грешката към истината не се прилага в историята).“³ Уиг интерпретацията на историята на идеите, изтъква Джоунс, трябва да бъде екстерналистка, но вероятно тя зависи от интерналистски фактори, като еволюцията от грешка към истина „посредством разума и акумулираната мъдрост“⁴. „Как може да се интерпретира **възходът и непрекъснати успех на (различните видове) неокласически икономикс** чрез едно *адекватно екстерналистско обяснение*? – пита той и отговаря: - **Това е невъзможно без инкорпорирането на социологически елементи, които едва ли помагат на идеята за акумулацията на ‘съдържанието на истината’**.“⁵

Този широк социологически възглед, който според нас, макар и да не покрива, е съзвучен с идеята за „история на духа“, Еван Джоунс илюстрира с уиг историческата интерпретация на природата на меркантилизма. Това разбиране предвижда опосредствашата роля на историческия процес. Меркантилизмът се разглежда като „историческа епоха“ и е свързан с доктрините, съпровождащи този период.⁶ Според конвенционалното разбиране за меркантилизма, както периодът, така и съпровождащите го идеи, са „ужасна грешка“ – меркантилистката мисъл се смята за некохерентна и погрешна; меркантилистката практика – също. Такова е интерналистското обяснение на Джейкъб Винаер, съгласно което „средновековният и меркантилистичният периоди са тъмните векове, **защото теорията на механизма на паричната циркулация още не се е появила**“ и едва „[с]лед като Хюм я въвежда, меркантилистката мисъл и практика се разглеждат вече като необходими“⁷. Учените, които мислят различно – представителите на историческите школи преди Първата световна война и един все повече намаляващ брой икономически историци в периода след Първата световна война до около 60-те години на XX в., според Джоунс, са били смятани за неразбиращи, най-малкото докъм средата на 70-те години, когато дебатът заглъхва в архивите.⁸ В резултат от всичко това, според него, към средата на 90-те години на XX в. по тези въпроси се **прилага уиг история**, разглеждане на свободната търговия като утопия,

¹ Пак там [с. 19]; акцентът с болд е добавен.

² Еван Джоунс (Evan Jones), в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 20.

³ Пак там.

⁴ Вж. пак там.

⁵ Пак там; акцентите са добавени.

⁶ Вж. пак там.

⁷ Пак там; акцентът с болд добавен.

⁸ Вж. пак там, с. 21.

игнориране на възможността да бъде разбрана в нейната пълнота историята на търговската политика и международните икономически отношения¹.

Дискусията, която разглеждаме, още по-определено се ориентира в **относително нетрадиционна (неабсолютистка, неугистка) насока** с изказванията на Рос Емет в отговор на критиките за релятивизъм, отправени към него от Бруър и Гънинг, и с включването в размяната на мнения на Грег Рансъм.

Рекапитулирайки различията си с Бруър и Гънинг, Емет отбелязва, че действително неговото определение на „уиг“ е малко по-различно от оригиналната концепция на Бътърфийлд, но той убедително аргументира:

1) че „онова, което е съществено да се признае, е, че зад която и да е уиг история стоят **принципите на оправдаване на настоящето** в качеството им на принципи за знание – оценката от страна на историка на миналото е водена от правилата на оправдаване, използвани сред съвременниците на историка“². „Несъмнено онова, което е важно за онези, които искат да пишат истории на идеите, е оценяването на тези идеи – пише Емет, и когато историците избират да оценяват идеите чрез принципите на оправдаването, за което има текущ консенсус, те се нареждат в „групата“ (ако искате, наречете я „научната общност“), която е, както [Антъни Бруър] сам казва, групата на „победителите“. Безспорно ще последва уиг история.“³ Това е в отговор на упрека към Емет, че е използвал думата „група“;

2) Емет формулира по същество **контратезата на уиг историята**. Това е тезата за **неуигистката история на икономикса и за нейното активно присъствие в историята на икономикса и в дневния ред на обществото**. Симптоматичното заглавие на статията на Хендерсън – „Уиг историята на икономикса е мъртва – сега какво?“, Емет интерпретира в такава насока. „Обявяването на смъртта на уиг историята на икономикса – пише той, е следователно също така обявяването [на края на това], че, сред другото, историците на икономикса днес избират да оценяват идеите в контекста на принципите на оправдаване, съвременни с изследваните идеи.“⁴ И тук Емет прави изключително ценната конкретизация, присъща на неговия методологичен историографски подход и история. „Или, да бъдем по-точни – продължава той, много историци на икономикса днес се интересуват от това как идеите на минали икономисти са били **акомодирани** към/в съвременните принципи на оправдаване и как те, едновременно с това, са се **съпротивлявали** на тези принципи (**и следователно са де-/ре-/конструирали** тези принципи). Тъй като – обосновава той, процесът на акомодация и съпротива/противопоставяне в [рамките на] икономикса трябва да бъде **включен** и фактически е **интегрална част** от протичащия обществен процес на **преоценяване** на тези принципи, **неуигистката история на икономикса не прави разграничение между интернални и екстернални фактори**. Онова, което има зна-

¹ Вж. пак там.

² Ross Emmett, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 21; болдвано в оригинала.

³ Пак там.

⁴ Пак там.

чение, е отговорът на въпроса: **как процесът на акомодация и противопоставяне работи в дадения случай?**¹

Неразграничаването на интернални и екстернални фактори от неуиг историята на икономикса, отбелязано от Емет (което, разбира се, не изключва възможността за тяхното относително обособено разглеждане), подчертава един друг ъгъл на зрение към дискутирания въпрос за историята на науката, в т.ч. на икономикса, свързан с процеса на растеж на научното знание. Впрочем, тук е мястото да се отбележи фундаменталната методологична роля на приносите на Попър, Лакатош, Кун и на техните последователи в изследването на тези проблеми, както и значението на изследванията върху съвременните тенденции в тази област, потвърждаващи релевантността на позицията на Рос Емет. Намеквайки за привързаността си към „дискурсивния контекст“ и събирайки аргументи от историци по средновековна история на науката, Емет изказва възгледа, че *растежът на научното знание „не е растеж от грешка (църквата/аристотелианизма) към истина (нютоновата наука), а по-скоро **взаимосвързано множество от процеси на акомодация и съпротива/противопоставяне** спрямо църковните традиции, емпиричните доказателства, философските традиции, новите технологии, политическите движения, социалните норми (например, на кого вярвате?) и т.н. ...ние научаваме – пише той, много повече за процесите на акомодация и съпротива/противопоставяне в рамките на собствените ни интелектуални традиции чрез изследването на средновековната история на науката като взаимосвързано множество от процеси на акомодация и съпротива/противопоставяне, отколкото показвайки защо църквата „не е била права“, а Нютон „прав“ (според принципите на оправдаване, [...]) Нютоновите твърдения за „напредък в знанието“ [винаги ще бъдат одобрени]*.²

Своят дискурсивен подход Емет развива по-нататък във връзка с извода на Гънинг, че според Емет уиг историята отнема свободата на историка да избира кои стандарти или форми на логика на аргументация да използва. Рос Емет намира, че „...историците не са „свободни да избират“, а по-скоро са ограничени от стандартите или начините на мислене, които присъстват в дискурсивния контекст, в който изследваният от тях материал е поместен“³. Той наново обръща внимание върху връзката на стандартите на мислене с „ключовите традиции, социалните норми, технологиите, и т.н.“, върху начините на съпротива срещу тези стандарти, начините на акомодирание на историческия материал към тях, на промяна и преизграждане на т.нар. от него „дискурсивни контексти/интерпретативни общности“, на комуникация от историците на икономикса на историческия материал към съвременниците посредством „елементи на съпротива/акомодация ..., които [да] направят историческия материал по-приемлив...“⁴. Според Емет „философската дискусия на категориите рационално и ирационално, логично и нелогично, абсолютно и относително не са категориите, с които историкът се чувства особено комфортно. В процеса на историческото изследване – резюмира той, имайки предвид своя неуиг историографски подход – ние

¹ Ross Emmett, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 21; акцентът с бولد е добавен.

² Пак там, с. 21; акцентът бولد е добавен.

³ Ross Emmett, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 22.

⁴ Вж. пак там.

откриваме, че започваме да разбираме онези, чиито стандарти на аргументация са различни от нашите, и също осъзнаваме как техните стандарти са били формирани от случайностите на техния дискурсивен контекст.¹

Ценността на тази позиция на Емет е в това, че тя предполага **път за реабилитация на „забравени идеи“ на минали икономисти** и изобщо аргументира в полза на **контрауиг историята**. Неслучайно Бруър веднага реагира, посочвайки амбивалентността в позицията на цитирания от Емет в негова подкрепа Куентин Скинър (1969). Бруър изтъква, че ако през 1969 година Скинър е заклеявявал работа от вида „кой какво е казал“, в по-късна своя работа от 1984 година² той внимателно изследва какво е казал Макиавели за свободата. „Аз не казвам това като критика на Скинър – заявява Бруър, а за да аргументирам, че ние трябва да се чувстваме свободни да правим така, както прави той, а не да правим това, което той казва, че трябва да се прави (или понякога е интерпретиран да е казал).“³ Според Бруър, статията на Скинър от 1984 година „е много близо по общия си характер до онова, което историците на икономикса правят и винаги са правили – подробно изследване на класическите произведения, с цел да разберат или да се поучат от съдържащите се в тях аргументи“⁴. Бруър внася този аргумент, за да подчертае, че призивът (както той схваща) на Хендерсън за „нов старт“, с намаляване на наблягането върху интерналната история и повече контекстуализация и социологизация, не е основателен. „Моят възглед се основава на убеждението ми – пише Бруър, че няма никакъв конфликт между интернална история и контекст, че подходящото съчетание на двете варира съобразно поставения въпрос и персоналните интереси и професионални умения на историка и че няма никаква нужда от каквато и да било реална промяна на посоката. Винаги е имало добра и лоша работа в нашата област (както и във всички други) и ние трябва да правим това, което вече правим, и да го правим по-добре, а не да го изоставяме.“⁵

Принципен ресурс в **подкрепа на контрауиг историята** съдържат възгледите на Питър Бьотке⁶, Грег Рансъм⁷ и, отново, Рос Емет. Като отбелязва, че историците на икономикса трябва да се стремят към писането на история, като следват образци като тези, оставени в писането на интелектуална история от Куентин Скинър, и тези, оставени в писането на интернална история на икономическата мисъл от Джейкъб Винер, П. Бьотке, по-специално, сочи полезността на онова, което той нарича **„неуиг рационална реконструкция“ – синтез на нетрадиционна теория, който може да има съвременна релевантност**.⁸ Той поставя въпроса за **„разгръщането на исто-**

¹ Пак там.

² Става дума за Skinner, Quentin (1984) “The Idea of Negative Liberty”, in R. Rorty, J. B. Schneewind, and Q. Skinner, eds. (1984) *Philosophy in History: Essays on the Historiography of Philosophy*, Cambridge, UK: Cambridge University Press.

³ Бруър, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 24.

⁴ Пак там, с. 24.

⁵ Пак там; акцентът с италик е добавен.

⁶ Peter J. Boettke, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), pp. 26-27.

⁷ Greg Ransom, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 27.

⁸ Вж. Бьотке, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), pp. 26-27; акцентът с болд е добавен.

рията на мисълта в конструирането на съвременната теория“.¹ Тази идея особено силно е подчертана от Грег Рансъм. Той опонира на относителната обособеност на понятията „методология на икономикса“, „интелектуална история на икономикса“ и „история на мисълта като съвременна теория“ – каквато относителна обособеност допуска Бютке, като си служи с пример от напредъка в областта на дарвинистката биология, значенията на който, според него, трябва да бъдат **генерализирани**. Рансъм има предвид книгите на Майкъл Гизелин *Триумфът на дарвинисткия метод*², удостоена с наградата Пфайцер за 1970 година, книгата на Ернст Мейр *Един дълъг довод: Чарлс Дарвин и генезисът на съвременната еволюционна биология*³ и водещи приноси на Дейвид Л. Хъл в областта на еволюцията и историята на науката⁴. Той (Рансъм) смята, че това е най-доброто за времето си в напредъка на мисълта в областта на дарвинистката биология и че то **не може да бъде разсечено на ясни категории**: работата на Гизелин-Мейр-Хъл, според него, „изведнъж, в една сложна структура ... трансформира нашето разбиране за логическия статус и обяснителната стратегия на дарвинистката биология, нейната история и как тя трябва да бъде разбрана“.⁵

Посочените автори защитават трансформацията в общата визия и в цялостта на научното обяснение, атакувайки алтернативни възгледи; т.е. те се явяват поддръжници на една **доминираща позиция**, но правят това не чрез „подходящото“ позоваване на миналото, а чрез **цялостното преосветляване на концепцията**. Подобни усилия не могат да бъдат обособени в отделни области на научен интерес, изтъква Рансъм, „те са неотделима част от едно цяло“⁶. Разкъсването на „методология“, „история“ и „съвременна наука“, според него, прави последните „слепи“ и „стерилни“.⁷ Става дума за това, че опитът за разбиране и преформулиране на едно множество от проблеми непосредствено имплицира настъпването на обхватна промяна в логиката и обяснителната стратегия на проекта, неговото историческо разбиране и съвременните конструкции и отговори. Според Рансъм, мит е да се смята, че това се отнася само за дарвинистката биология и че не е валидно за други области като физика, политическа теория, комуникация и т.н.⁸

Казаното от Рансъм, разбира се, не отменя специализацията на научните усилия в области като „философия на икономикса“, „икономическа методология“, „история

¹ Вж. пак там, с. 27; акцентът с **болд** е добавен.

² Става дума за Ghiselin, Michael T., *The Triumph of the Darwinian Method*, University of California Press, Berkeley, 1969.

³ Става дума за Mayr, Ernst, *One Long Argument: Charles Darwin and the Genesis of Modern Evolutionary Biology*, 1993, Harvard University Press, first published 1991.

⁴ Като може би най-известна книга на Хъл се смята *Науката като процес: Еволюционно изложение на социалното и концептуално развитие на науката* (1988) – Hull, David L., *Science as a Process: An Evolutionary Account of the Social and Conceptual Development of Science*, University of Chicago Press, Chicago, 1988.

⁵ Greg Ransom, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 27.

⁶ Вж. пак там.

⁷ Вж. пак там.

⁸ Вж. Рансъм, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 27.

на икономикса“ и др., в отличие от „икономикс“ (съвременна обща икономическа теория). То обаче свидетелства за една **контраизоляционистка методологична тенденция**. В случая тя е свързана, както Рансъм се изразява, с „холистките резултати на хора като Гизелин и Мейр“.¹ В последно време, най-малко през последните 20 години, продължава акумулацията на доказателства за пробиваща си път **контраизоляционистка тенденция в областта на търсещата предметна идентификация „история на икономикса“**. Тя качествено се отличава от тезата за цялостното преформулиране, тъй като е обобщение на **относително дискретен и фрагментаризиран процес**, но и тя, както и преформулирането, силно повлияно от прочита на историята, чувствително **реабилитират** ролята на историята на икономикса в конструирането на съвременната социално-икономическа теория.²

Според Емет, книгата на Мейр върху Чарлс Дарвин и произходът на еволюционната биология и тази на МакИнтайър *След добродетелта*³, макар и да имат някои проблеми – в първия случай, при Мейр (в по-малка степен), с господстващия начин/господстващата форма на *дарвинистко* мислене, а във втория случай, при МакИнтайър, с господстващия начин/господстващата форма на *етическо* мислене), но те „са приноси за нашето разбиране на теорията“⁴. Като такива, те стъпват, според Емет, „както върху историческата работа, така и върху съвременната теоретична работа, за да преформулират фундаменталните въпроси на тяхната дисциплина днес. **Това е свършено легитимно дело**, фактически то е необходимо от време-навреме във всяка една дисциплина. Извършването на преформулиране на нашите фундаментални въпроси – изтъква Емет, не е уигистко (т.е., то не е просто одобрение на текущата теория), но то не отговаря също така нито на категорията *рационална реконструкция*, нито на категорията *историческа реконструкция*. Ричърд Рорти го нарича *geistesgeschichte*, което аз използвам поради липса на по-добър термин.“⁵

Емет изтъква два пункта:

„1. *Geistesgeschichten* [=историите на духа] са една необходима част от преформулирането на традициите (интерпретативните общности...) в почти всяка генерация. Чрез преформулирането на фундаменталните въпроси на традицията те предпазват „нормалния дискурс“ (подобен на Куновата „нормална наука“) да не остарее и стане

¹ Вж. пак там.

² Дискутирайки с Рой Вайнтрауб, Питър Бьотке, наред с другото, отбелязва: „Несъмнено си прав, че работа от вида на интелектуалната история следва да се дава за пример в нашата област (в областта на историята на икономикса – б.м., В. А.), но дори в област, която почита интелектуалната история, каквато е политическата теория, интелектуалната история може да бъде приложена като **метод на построяване на съвременната теория**. Вж. например работата на Аласдър МакИнтайър [Alasdair McIntyre]. Не може ли **икономиксът да следва подобен модел?**“ (Peter Boettke, in Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 26; акцентът с болд е добавен от мен – В.А.).

³ Става дума за: McIntyre, Alasdair (1984 [1981]) *After Virtue: A Study in Moral Theory*, second edition, Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press [first edition by Gerald Duckworth and Co.].

⁴ Вж. Рос Емет, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 28; акцентът с болд е добавен.

⁵ Емет в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 28; болд и италик в оригинала.

банален, а също и подпомагат новите учени да заемат място в разговора [в рамките] на традицията. Много историци на икономическата мисъл се стремят да пишат *geistesgeschichten* и в това си качество просто участват в преформулирането на фундаменталните въпроси на научната общност на икономистите. Нито един от моите коментари относно историята на икономикса няма за цел да отрече релевантността на тази работа. Аз просто се опитвам да разгранича тази работа от историческата работа върху икономикса.

2. Изключително трудно се постигат добри *geistesgeschichten*; лоши *geistesgeschichten* колкото щеш. Какви са критериите за една добра *geistesgeschichte*? Не знам.¹

Срещу *geistesgeschichten* принципно не възразяват Вайнтрауб и Бейтман, но се конкретизират. Като хубав пример на *geistesgeschichte* Вайнтрауб дава *Върху кейнсианския икономикс и икономикса на Кейнс* [*On Keynesian Economics and the Economics of Keynes*] на Аксел Лейонхуфвуд, но подчертава, че „това не е историческа работа в смисъла на ново изследване и интерпретация, базирана на това ново изследване. Тя е само интерпретация.“² Вайнтрауб прилага следното мерило за отсъждане. Той се позовава на афористичната фраза на историците, според която лошите приноси се характеризират или с недостатъчно изследване, или с това, че са свръхинтерпретирани. Ако се използва този език на историците, може да се каже, че повечето докторски тези на младите историци на икономикса в САЩ се характеризират с „недостатъчно изследване“. А пример за свръхинтерпретация е представянето на нова интерпретация – например, на Кейнсовата функция на заетостта, върху основата на първични и вторични източници. „Би могло да се попита – отбелязва Вайнтрауб, какво ново изследване подкрепя новата интерпретация? Какъв нов архивен фонд, какви нови доказателства от съвременната текуща работа, каква нова „контекстуализация“, която поставя интерпретацията върху алтернативни първични и вторични източници, подкрепя новата интерпретация?“³ Според Вайнтрауб, балансът между изследване и интерпретация в поддисциплината история на икономикса трябва да се измести в полза на изследването, като „на единица изследване относително се падне по-малко интерпретация“; този призив се поддържа в определена степен от Емет⁴ и категорично от Бейтман. Бейтман заявява, че изцяло подкрепя възгледа на Вайнтрауб⁵.

Така, Вайнтрауб не опонира на *geistesgeschichten*, но апелира да се съблюдава изискването за повече историческа работа (съчетана с подходяща интерпретация). Бейтман приема постановката на Емет за неизбежността на *geistesgeschichten*, като я намира „справедливо и основателно признание на възможната ценност на този вид

¹ Ross Emmett, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 28. Повече върху въпросите на *geistesgeschichten*, вж. например, сред други източници, в Куренной, Виталий (2004) „Заметки о некоторых проблемах современной отечественной истории философии“, *Логос* 3-4 (43), 2004, с. 3-29; <http://www.ruthenia.ru/logos/number/43/01.pdf>.

² Вайнтрауб, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 29.

³ Пак там, с. 29.

⁴ По преценката на Вайнтрауб - вж. Вайнтрауб, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 29.

⁵ Бейтман, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 30.

работа“¹. Той изтъква, че уигизмът не способства за преосмисляне на изследователските планове и че уиг историите всъщност не са добър пример за жанра на *geistesgeschichten*.²

Бруър възразява срещу оценката за прекалена интерпретация, която дава Вайнтрауб. Той намира, че освен за Кейнс, Маркс и още няколко други (малко на брой) икономисти, това не се отнася за другите автори, така че, според него, е необходима сериозна историческа работа за разкриване, интерпретиране и разпространение на идеите в редица публикувани произведения. „...Историята на икономикса трябва да бъде – пише той, преди всичко история на публикуваните текстове от Мън и Пети насам, тъй като публикуваната работа преимуществено е главната форма, в която икономическите идеи се формулират и предават. Наистина ли знаем и разбираме тези текстове така добре, че нищо не може да се спечели от тяхното по-нататъшно изследване? [...] Аз съм склонен да се съглася – продължава Бруър, че Кейнс, като Маркс и няколко други, са свръхизследвани и свръхинтерпретирани, но почти всичко останало от публикуваното по икономикс (дори *Богатството на народите*, с изключение на няколко, малко на брой, глави), струва ми се, е недостатъчно изследвано и недостатъчно интерпретирано.“³ Според него, релевантният контекст на едно произведение се формира главно от публикуваните преди него и съвременните произведения. Той намира, че дефиницията на „ново изследване“, която дава Вайнтрауб, визира историческо изследване в интелектуалната история на икономикса, а алтернативата, която се предлага в лицето на *geistesgeschichte* – относително обща и неотговаряща на изискването на Вайнтрауб за историческа работа в смисъла на „ново изследване“.⁴

6. Вместо заключение

Позицията на Бруър, Гънинг и др. като цяло е **дефанзивна**.

В подкрепа на повече оригинална историческа работа, в т.ч. архивни изследвания, се изказва Грег Рансъм. Но той прави това не просто в подкрепа на тезата, че повече архивна работа е „съществена за доброто състояние на историята на икономическата мисъл“, а отива по-нататък: той смята, че **„историята във всичките й форми, в т.ч. и на първо място – архивните изследвания, е съществена за доброто състояние на икономикса като наука [в началото] на новия век**. Представете си следната картина – пише той: *всички видове врати са затворени за по-висша обяснителна стратегия в икономикса, въз основа на много прости лъжи и митове, от които бързо можем да се освободим само с малко работа в архивите, или дори с малко усилие да попълним историческата картина, като използваме публикуваните източници*. [...] Аз непрекъснато се удивлявам колко малко се изследва Хайек – и тук мога да засвидетелствам това [от знание] от първа ръка – заявява той, че има изобилен оригинален непубликуван архивен материал, който, ако стане по-добре известен,

¹ Пак там.

² Пак там.

³ Бруър, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), pp. 29-30.

⁴ Вж. пак там, с. 29.

ще формира цялата бъдеща [изследователска] работа върху Хайек. *Дори една малко спорадична историческа компетентност относно Хайек, придобита само от публикувани източници, би променила наративите на историята на икономикса на XX в., която аз намирам в литературата.*¹

Брадли Бейтман на свой ред свидетелства, че той никога не би се интересувал „толкова от въпросите на *уиг историята...*, които дискутираме тук“, ако не се е озовал в архивите и не е започнал да вижда „колко много могат да бъдат изкривени аргументите около творчеството на Кейнс“.²

Правенето на открития, разкриването на нови измерения на теоретичните аргументи, скрити досега от погледа, поради господството на ортодоксалния канон, придава **нов смисъл и съдържание на историята на икономикса**. Робин Нийл намира, че историците на икономикса и на първо място интелектуалните историци „имат много какво да кажат относно интерпретациите на историята, особено в последно време“³.

Актуално системно предизвикателство пред тях – **в контекста на обсъждането на съвременните функции на историята на икономическата мисъл** (историята на икономикса) в релация с икономикса – **е аргументираната в предходното изложение методологична ценност на лансираната в историографската дискусия от средата на 90-те години на XX в. концептуализация на възможността и целесъобразността на извършването на относително цялостно преосветляване и преосмисляне на текущия статус и перспективата в развитието на икономикса и неговото практическо приложение.**

¹ Грег Рансъм, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 30; акцентите са добавени.

² Бейтман, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 31; акцентите са добавени.

³ Robin Neil, в Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996), p. 31. Относно интелектуалната история и нейните отличителни особености, вж. повече, наред с други източници, Донълд Р. Кели (1996) „Какво става с историята на идеите?“, *Интелектуални новини*, есен, 1996, с. 36-50 – Kelley, Donald R. (1996) “What is happening to the history of ideas?”, *Newsletter Intellectual News*, Autumn 1996, pp. 36-50.

**Кратки сведения за професионалните и институционалните позиции
на някои от участниците в дискусията към момента
на самата дискусия и след това**

- **Джеймс Хендерсън** – водещ историк на икономикса, президент на Дружеството по история на икономикса през 1995-1996 г., автор на станалата широко известна и дискутирана в средите на историците на икономикса статия „Уиг историята на икономикса е мъртва – сега какво?“, поместена като специална водеща статия в архива на дружеството през м. ноември 1996 г. [Henderson, James P. (1996) “Whig History is Dead – Now What?”, History of Economics Society List, Guest editorial, editorial posted: 1996 – 11 – 11, http://www.eh.net/HE/hes_list/Editorials/henderson.php].
- **Е. Рой Вайнтрауб** – историк на икономикса, икономически методолог и философ на икономикса, учен с интердисциплинарен профил, президент на Дружеството по история на икономикса през 2003-2004 г., син на световноизвестния оригинален кейнсианец Сидни Вайнтрауб.
- **Брадли Бейтман** – водеща фигура в историята и методологията на икономикса, президент на Дружеството по история на икономикса през 2006-2007 г., съизмерим с фигурата на Алфред (Боб) Коутс – един от основателите на сп. *History of Political Economy* (HOPE – 1969 г.) и корифей в социологията и историята на икономикса.
- **Джуди Клайн** – историограф на икономикса, изтъкната в *Новия Палгрейв речник по икономикс* като виден представител на третото поколение историци на мисълта в следвоенния период, член на комитета по номинациите за наградите на Дружеството по история на икономикса за 2013 г.
- **Рос Б. Емет** – най-големият съвременен изследовател на Франк Найт и най-тианството и на приносите на чикагската школа, изключително оригинален, задълбочен и мащабен изследовател в областта на историографията на икономическата мисъл и на икономикса, вицепрезидент на Дружеството по история на икономикса през 2013 – 2014 г.
- **Питър Бьотке** – един от най-известните съвременни неоавстрийски методолози и историци на икономикса.

Ползвана и цитирана литература:

1. Атанасова, Веселина (2012) *Формирацията се нов икономически дискурс (от ъгъла на зрение на развитието в областта на историко-икономическото знание)*, С., Издателски комплекс – УНСС, четвърта глава: „Подходи и видове историография на икономикса. Смяна в типологията на историографията на икономикса“ (с. 211-273).
2. Куренной, Виталий (2004) „Заметки о некоторых проблемах современной отечественной истории философии“, *Логос* 3-4 (43), 2004, с. 3-29; <http://www.ruthenia.ru/logos/number/43/01.pdf>.
3. Рассел, Бертран (1993) *История западной философии и ее связи с политическими и социальными условиями от античности до наших дней*. Новосибирск: Издательство НГУ, <http://www.philosophy.ru/library/russell/01/07/html>: книга трета, част втора, глава XXXI. Философия логического анализа. Р. Рорти. Историография философии: четыре жанра.
4. Рорти, Р. Историография философии: четыре жанра, <http://www.philosophy.ru/library/rorty/r4.html> (17 с.).
5. Bateman, Bradley W. (1994) “In the Realm of Concept and Circumstance”, *History of Political Economy*, Spring 1994.
6. Blaug, Mark (1990) „On the historiography of economics“, *Journal of the History of Economic Thought*, Vol. 12, No. 1, Spring, pp. 27-37; цит. по Coats, Alfred W. (2000) „The historiography and methodology of economics: Some recent contributions“ <http://www.econmethodology.org/inem/announce/coats.PDF>.
7. Blaug, Mark (2001) „No history of ideas, please, we’re economists“, *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 15, No. 1, Winter 2001, pp. 145-164, http://www.suu.edu/faculty/bowman/Econ3790/Blaug_NoHistoryPlease.htm.
8. Boettke, Peter and Chris Coyne, “Comment: Modern Political Economy”, in Boettke et al. (2006) “Where Economics and Philosophy Meet”, [[Where_Economics_And_Philosophy_Meet.pdf](#)].
9. Butterfield, Herbert (1931) *Whig interpretation of history*, New York: Norton, 1965.
10. Clarke, Peter (1988) *The Keynesian Revolution in the Making, 1924-1936*, Oxford: Clarendon Press.
11. Coats, Alfred W. (2000) „The Historiography and Methodology of Economics: Some Recent Contributions“, <http://www.econmethodology.org/inem/announce/coats.PDF>.
12. Davis, John, Alan Marciano, and Jochen Runde, eds. (2004) *Elgar Companion to Economics and Philosophy*, Aldershot: Edward Elgar.
13. Green, Ewen (1995) *The Crisis of Conservatism: The Politics, Economics and Ideology of the Conservative Party 1880-1914*, London: Routledge.
14. Ghiselin, Michael T. (1969) *The Triumph of the Darwinian Method*, University of California Press, Berkeley.

15. Henderson, James P. (1996) „Whig History is Dead – Now What?“, History of Economics Society List, Guest editorial, editorial posted: 1996–11–11, http://www.eh.net/HE/hes_list/Editorials/henderson.php.
16. Hill, Lewis E. (1986), „Reflections on the Absolutist and Relativist Approaches to the History of Economics“, The Bulletin of the History of Economics Society, Vol. 7, Issue 2 (Winter 1986), pp. 29-32, <http://www.eh.net/HE/HisEcSoc/bulletin/vol7/№2/hill.pdf>.
17. Hull, David L. (1988) *Science as a Process: An Evolutionary Account of the Social and Conceptual Development of Science*, University of Chicago Press, Chicago.
18. Kelley, Donald R. (1996) “What is happening to the history of ideas?”, *Newsletter Intellectual News*, Autumn 1996, pp. 36-50.
19. Leijonhufvud, Axel (1968) *On Keynesian Economics and the Economics of Keynes*, Oxford University Press, N.Y.
20. Mayr, Ernst (1993 [1991]) *One Long Argument: Charles Darwin and the Genesis of Modern Evolutionary Biology*, Harvard University Press.
21. McIntyre, Alasdair (1984 [1981]) *After Virtue: A Study in Moral Theory*, second edition, Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press [first edition by Gerald Duckworth and Co.].
22. Mill, John Stuart (1839) “Bentham”, *The London and Westminster Review* 29 (August 1839), pp. 467-506.
23. Mill, John Stuart (1840) “Coleridge”, *The London and Westminster Review* 33 (March 1840), pp. 257-302.
24. Rorty, Richard (1984) „The historiography of philosophy: Four genres“, in Rorty, R., J. B. Schneewind and Q. Skinner, eds. (1984) *Philosophy in History*, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 49-75.
25. Sent, Esther-Mirjam (13 December 1996) HES: Discussion Editorial Jim Henderson (created by Esther-Mirjam Sent, sponsored by the *History of Economics Society*), <http://eh.net/~HisEcSoc/Resources/Editorials/Henderson/discussion.shtml> (33 pp.).
26. Skinner, Quentin (1984) “The Idea of Negative Liberty”, in R. Rorty, J. B. Schneewind, and Q. Skinner, eds. (1984) *Philosophy in History: Essays on the Historiography of Philosophy*, Cambridge, UK: Cambridge University Press.
27. Sraffa, Piero (1960) *Production of Commodities by Means of Commodities. Prelude to a Critique of Economic Theory*, Cambridge, UK: Cambridge University Press.
28. Stigler, George J. (1982) „The Process and Progress of Economics“, Nobel Memorial Lecture, 8 December, 1982, <http://nobelprize.org/economics/laureates/1982/stigler-lecture.pdf> (20 pp.).
29. Waterman, Anthony (1998) „Reappraisal of *Malthus the Economist, 1933-97*“, *History of Political Economy*, Vol. 30, No. 2, pp. 293-334; p. 304, 322; цит. по Coats, Alfred W. (2000), p. 4.

ПРЕЗ МЕТОДОЛОГИЧНИЯ ПОГЛЕД НА ИСТОРИОГРАФСКАТА ДИСКУСИЯ ОТ СРЕДАТА НА 90-те ГОДИНИ НА МИНАЛИЯ ВЕК

Резюме:

В центъра на анализа в настоящото изложение е хвърлянето на допълнителна светлина с оглед изясняването на понятията „уиг“ и „контрауиг“ в историографията на икономикса. Фокусирано е върху съотнасянето (частичното припокриване на съдържание или друг вид пресичане) на понятията *абсолютистки* и *релятивистки подход* и съответните видове история, *интерналистки* и *екстерналистки подход* и съответните видове история, и преди всичко на съотнасянето на *уиг* и *контрауиг* видовете история на икономикса в светлината и в контекста на тези релации.

Обсъждането е базирано на селектирани от Естер-Мириям Сент постинги на учени – историци на икономикса, интелектуални историци и др., взели участие в дискусия, предизвикана от уводната статия на Джеймс Хендерсън, публикувана на вниманието на Дружеството на историците на икономикса през м. ноември 1996 г., със заглавие „Уиг историята на икономикса е мъртва – сега какво?“.

Централното послание, което се аргументира през погледа на тази дискусия, е в посока на концептуализиране на относително холистичен историографски подход на реабилитация на ролята на историята на икономикса в конструирането на съвременната социално-икономическа теория и против разкъсването на единството на методология на икономикса, история на икономикса и икономикс.

Ключови думи: уиг и контрауиг история на икономикса; абсолютистки и релятивистки подход/истории; интерналистки и екстерналистки подход/истории; интелектуална история; история на духа (*geistesgeschichte*); роля на историята на икономикса; единство на методология на икономикса, история на икономикса и съвременен икономикс.

JEL: B00; B20; B40; B49.

THROUGH THE METHODOLOGICAL VIEW OF THE HISTORIOGRAPHIC DISCUSSION OF MID-1990s

Abstract:

At the centre of the present study is shedding some additional light for the further clarification of the concepts of “whig” and “counter-whig” in the historiography of economics. The focus is on the relation (partial coverage in the content or other crossings) of the concepts of the absolutist and the relativist approaches and the corresponding types of history, the internalist and the externalist approaches and the corresponding kinds of history, and especially on the relation between “whig” and “contra-whig” types of history of economics in the light and in the context of the envisioned relations. The study is based on an electronic publication in December 1996 of selected by Esther-Mirjam Sent postings of historians of economics, intellectual historians, etc., who have taken participation in the discussion, the rise of which was given by a Guest editorial of James P. Henderson (November 1996) “Whig History is Dead – Now What?”, addressed to the attention of the members of the History of Economics Society.

The central message argued through the view of this discussion is in a direction of conceptualizing a relatively holistic historiographic approach, reviving the role of the History of Economics in constructing contemporary social-economic theory and against the divide and tearing apart the unity of methodology of economics, history of economics and economics.

Key words: whig and contra-whig history of economics; absolutist and relativist approaches/histories; internalist and externalist approaches/histories; intellectual history; *geistesgeschichte*; role of history of economics; unity of methodology of economics, history of economics and contemporary economics.

JEL: B00; B20; B40; B49.